

TEM toimialaraportit 2024:1

Toimialaraportit

Matkailuala kohti uudistuvaa kasvua – Toimialaraportti 2024

www.temtoimialapalvelu.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TEM toimialaraportit 2024:1

Matkailuala kohti uudistuvaa kasvua

Toimialaraportti 2024

Outi Kaihola
Etelä-Savon ELY-keskus

Työ- ja elinkeinoministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.
Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-327-949-0

ISSN pdf: 2736-9382

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Matkailuala kohti uudistuvaa kasvua Toimialaraportti 2024

TEM toimialaraportit 2024:1

Julkaisija Työ- ja elinkeinoministeriö

Tekijä/t Outi Kaihola

Yhteisötekijä Etelä-Savon ELY-keskus

Kieli suomi

Sivumäärä 87

Tiivistelmä

Vuonna 2022 matkailualalla, majoitus-, ravitsemis- sekä ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät, toimi yhteensä 29 100 yritystä, jotka työllistivät 66 400 henkilöä (htv). Alan yrityksissä kertyi liikevaihtoa 10,4 miljardia euroa, mikä on 43 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin pandemiarajoitukset olivat vielä voimassa. Kun liikevaihdosta poistetaan hintojen nousun vaikutus, kasvu jää vähäisemmäksi.

Koronapandemia sekä Venäjän hyökkäyssodan myötä tulleet kustannus- ja energiakriisit ovat koetelleet matkailualaa 2020-luvulla. Korkea inflaatio on heikentänyt kuluttajien ostovoimaa, mikä on laskenut matkailukysyntää. Kohonnut korkotaso on vähentänyt investointihalukkuutta.

Yöpymiset majoitusliikkeissä ja vuokramökeissä ylittivät pandemiaa edeltäneen tason vuonna 2023, siitä huolimatta, että ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset jäivät noin 20 prosenttia jälkeen vuodesta 2019. Nopeimmin matkailu on toipunut Lapissa. Itäisessä Suomessa näkyi erityisesti venäläisten matkailijoiden puuttuminen.

Matkailun elpyminen on ollut hitainta Venäjän naapurimaissa kuten Suomessa. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomen matkailu on elpynyt hitaimmin.

Majoitus- sekä ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät- yritysten kannattavuus oli parantunut, mutta ravitsemistoiminnan yrityksillä se oli heikentynyt vuonna 2022 edellisvuoteen nähden. Vuonna 2023 konkurssien määrä nousi huomattavasti.

Asiasanat majoitustoiminta, ravitsemistoiminta, ohjelmapalvelut, matkanjärjestäjät, matkailuala, TEM toimialaraportit

ISBN PDF 978-952-327-949-0

ISSN PDF 2736-9382

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-949-0>

Turistbranschen på väg mot ny tillväxt Branschrapport 2024

ANM Branschrappporter 2024:1

Utgivare Arbets- och näringsministeriet

Författare Outi Kaihola
Utarbetad av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Savolax
Språk finska

Sidantal 87

Referat

År 2022 uppgick antalet företag som erbjuder inkvarterings-, förplägnads- och programtjänster och antalet researrangörer inom turistbranschen till sammanlagt 29 100. Dessa företag sysselsatte 66 400 personer (årsverken). Företagen i branschen hade en omsättning på 10,4 miljarder euro, vilket är 43 procent mer än året innan då pandemibegränsningarna ännu var i kraft. Om man i omsättningen låter bli att beakta den inverkan som prisstegringen haft, är ökningen mindre.

På 2020-talet har turistbranschen drabbats av coronapandemin samt de kostnads- och energikriser som blev aktuella i och med Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Den höga inflationen har försvagat konsumenternas köpkraft, vilket har sänkt efterfrågan på turism. Den höjda räntenivån har minskat investeringsviljan.

År 2023 översteg antalet övernattningar i inkvarteringsrörelser och hyresstugor nivån före pandemin, trots att antalet övernattningar av utländska turister var cirka 20 procent lägre än 2019. Snabbast har turismen återhämtat sig i Lappland. I östra Finland syns särskilt avsaknaden av ryska turister.

Långsammast har turismen återhämtat sig i Rysslands grannländer, bland dem Finland. Jämfört med de övriga nordiska länderna har turismen i Finland återhämtat sig långsammast.

När det gäller företag som erbjuder inkvartering och programtjänster samt researrangörer hade lönsamheten förbättrats, men för företag inom förplägnadsverksamhet hade lönsamheten försämrats 2022 jämfört med året innan. År 2023 ökade antalet konkurser betydligt.

Nyckelord företag, inkvarteringsverksamhet, förplägnadsbranschen, programtjänster, researrangörer, turistbranschen, TEM toimialaraportit

ISBN PDF 978-952-327-949-0

ISSN PDF 2736-9382

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-949-0>

Towards Renewal and Growth Sector Report on Tourism 2024

MEAE Sector Reports 2024:1

Publisher Ministry of Economic Affairs and Employment of Finland

Author(s) Outi Kaihola

Group author Centre for Economic Development, Transport and Environment for South Savo

Language Finnish

Pages 87

Abstract

In 2022, there were a total of 29,100 companies operating in the tourism sector, which includes accommodation, food and beverage services, programme services and tour operators. Altogether, the sector employed 66,400 persons (person-years). The turnover of companies in the sector amounted to EUR 10.4 billion, which is 43 per cent more than in the previous year when the restrictions arising from the pandemic were still in effect. When the impact of price increases is removed from turnover, the growth is smaller.

The coronavirus pandemic and Russia's invasion of Ukraine, which has caused an energy crisis and resulted in higher costs, have hit the tourism sector in the 2020s. High inflation has weakened consumers' purchasing power, which in turn has resulted in a falling demand for tourism. Higher interest rates have reduced the willingness to invest.

Overnight stays at accommodation establishments and rented cottages exceeded the pre-pandemic level in 2023, despite a 20 per cent fall in the number of nights spent by foreign tourists compared with 2019. Tourism has recovered the fastest in Lapland. The absence of Russian tourists is visible in eastern Finland, in particular.

The recovery of tourism has been the slowest in Russia's neighbouring countries, such as Finland. Compared to the other Nordic countries, Finnish tourism has recovered the slowest.

The profitability of accommodation and programme services providers and tour operators had improved, but for food and beverage services companies profitability fell in 2022 from the previous year. In 2023, the number of bankruptcies rose considerably.

Keywords tourism industry, companies, accommodation services, food and beverage services sector, programme services, tour operators, tourism, TEM toimialaraportit

ISBN PDF 978-952-327-949-0

ISSN PDF 2736-9382

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-949-0>

Sisältö

Saatteeksi	8
1 Matkailuala	9
1.1 Matkailualan määritelmä	9
1.2 Matkailuala toimialaraportissa	9
2 Toimintaympäristö ja matkailumarkkinat	11
2.1 Matkailualan suhdannenäkymät	11
2.2 Matkailumarkkinoiden tilannekuva	12
2.3 Vieraskynä: Visit Finlandin matkailun edistämistoiminta markkinoilla (Heli Saari, Asta Kekkonen, Päivi Hobbs, Teemu Ahola)	21
2.4 Matkailun PESTEL- ja SWOT-analyysit	24
3 Katsaus matkailun ydinklusterin yritysten tilanteeseen	31
3.1 Matkailun ydinklusteri	31
3.2 Majoitustoiminta	38
3.2.1 Yritysten määrä	38
3.2.2 Yritysten liikevaihto	39
3.2.3 Yritysten taloudellinen tilanne	41
3.2.4 Yritysten henkilöstömäärän kehitys ja työllisyys	46
3.2.5 Suurimmat yritykset	49
3.2.6 Investoinnit	49
3.2.7 Toimipaikkojen määrä, liikevaihto ja henkilöstömäärä maakunnittain	50
3.3 Ravitsemistoiminta	52
3.3.1 Yritysten määrä	52
3.3.2 Yritysten liikevaihto	53
3.3.3 Yritysten taloudellinen tilanne	55
3.3.4 Yritysten henkilöstömäärä ja työllisyys	60
3.3.5 Suurimmat yritykset	62
3.3.6 Investoinnit	62
3.3.7 Toimipaikkojen määrä, liikevaihto ja henkilöstömäärä maakunnittain	63
3.4 Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminta	65
3.4.1 Yritysten määrä	65
3.4.2 Yritysten liikevaihto	67
3.4.3 Yritysten taloudellinen tilanne	68
3.4.4 Yritysten henkilöstömäärä ja työllisyys	72
3.4.5 Suurimmat yritykset	75
3.4.6 Investoinnit	75
3.4.7 Toimipaikkojen määrä, liikevaihto ja henkilöstömäärä maakunnittain	76

4 Yhteenveto	78
Liitteet	80
Liite 1: Matkailun majoitustoiminnan rakenne vuonna 2022.....	80
Liite 2: Matkailun ravitsemistoiminnan rakenne vuonna 2022	81
Liite 3: Matkailun ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan rakenne vuonna 2022.....	82
Liite 4: Liikevaihdoltaan 15 suurinta majoitustoiminnan yritystä, joiden tilikausi päätyi vuoden 2022 aikana.....	83
Liite 5: Liikevaihdoltaan 15 suurinta ravitsemistoiminnan yritystä, joiden tilikausi päätyi vuoden 2022 aikana.....	84
Liite 6: Liikevaihdoltaan 15 suurinta ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan yritystä, joiden tilikausi päättyi vuoden 2022 aikana.	85
Lähteet	86

SAATTEEKSI

Toimialapalvelu on toiminut työ- ja elinkeinoministeriön johtamana asiantuntija-verkostona. Se on koonnut, analysoinut ja välittänyt tietoa yritysten toimintaympäristöstä päätöksenteon pohjaksi.

Toimialaraportit-julkaisusarjaan on koottu tietoaineistoja eri lähteistä toimialakohtaisiksi perustietopaketeiksi. Näissä raporteissa on käsitelty toimialan rakennetta, markkinoiden kehitystä, alan yritysten investointeja, ja tulevaisuuden näkymiä. Lähteinä on käytetty viimeisintä saatavilla olevaa tilastoaineistoa ja toimialan yrittäjien, yritysten ja muiden alan keskeisten toimijoiden näkemyksiä.

Toimialapalvelu on julkaissut vuosittain eri aloja käsitteleviä toimiala- ja teema-raportteja. Pääsääntöisesti ne ovat käsitelleet elintarvikealaa, kaivosteollisuutta, sosiaali- ja terveyspalveluja sekä matkailualaa.

Toimiala- ja teemaraaporttien lisäksi on julkaistu ajankohtaiskatsauksia toimialojen näkymistä sekä työ- ja elinkeinoministeriön, Suomen Yrittäjien ja Finnvera Oyj:n teettämään yrityskyselyyn perustuvat pk-toimialabarometrit, jotka ovat käsitelleet pk-yritysten nykytilaa ja tulevaisuuden odotuksia. Viimeisin matkailun pk-toimialabarometri ja näkymät on julkaistu marraskuussa 2023. Julkaisut ovat saatavissa Toimialapalvelun verkkosivuilta osoitteesta www.tem.fi/toimialapalvelu.

Käsillä oleva toimialaraportti pyrkii tuomaan kokonaiskuvaa matkailun ydinklusterin yritysten rakenteesta ja tilanteesta. Matkailun ydinklusteri sisältää majoitus-, ravitsemis- sekä ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnot. Raporttiin on koottu tilastotietoa vuoden 2022 lisäksi sitä edeltäneeltä neljältä vuodelta. Ennakkotietojen ja eri toimijoiden toteuttamien kyselytutkimusten ja kartoitusten kautta on kuvattu vuotta 2023.

TEM Toimialapalvelujen päättymisen takia kyseessä on toistaiseksi viimeinen nykymuodossa laadittu matkailun toimialaraportti. Toimialapalveluiden toiminta päättyy vuoden 2024 toukokuuhun mennessä.

Olen ottanut toimialaraporttiin sisältyvät valokuvat.

Lämpimät kiitokset kaikille, jotka ovat olleet mukana tämän raportin valmistelussa ja julkaisemisessa.

Mikkelissä huhtikuussa 2024

Outi Kaihola
matkailualan toimialapäällikkö

1 Matkailuala

1.1 Matkailualan määritelmä

Maailman matkailujärjestö UN Tourism määrittelee matkailun henkilökohtaisen, työhön tai vapaa-aikaan liittyvän syyn perusteella tapahtuvaksi matkustamiseksi asuinpaikkakunnan ulkopuolelle joko kotimaahan tai ulkomaille. Matkailuksi katsotaan sekä yöpymisen sisältävä matkustaminen että päivävierailut. (UN Tourism 2010.)

Matkailuun luetaan matkan aikana käytetyt palvelut ja niitä tarjoavien yritysten toiminta. Ala on laaja kokonaisuus, joka muodostuu monista toimialoista, joista tärkeimmät ovat majoitus-, ravitsemis-, ohjelmapalvelu-, matkanjärjestäjä-, vuokraus- ja liikennealat. Matkailuala tuo työtä ja liikevaihtoa myös siivous-, pesula-, kiinteistöhuolto-, turvallisuus-, jätehuolto-, kaupan-, rakentamis-, elintarvike-, hyvinvointi- ja asiantuntijapalvelualoille.

1.2 Matkailuala toimialaraportissa

Käsillä olevassa matkailun toimialaraportin luvussa 3 tarkastellaan majoitus-, ravitsemis- sekä ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toimintoja eli ns. matkailun ydinklusteria. Kutakin toimintaa on tarkasteltu kokonaisuutena ja lisäksi toimialaryhmittäin.

Toimialaluokittelu perustuu Tilastokeskuksen Toimialaluokitus 2008 -luokitukseen (Tilastokeskus 2008), joka on kansallinen versio Euroopan unionin yhteisestä toimialaluokituksesta (NACE). Tilastotiedot perustuvat Tilastokeskuksen keräämiin aineistoihin. Viimeisimmät tilastot ovat pääasiassa vuodelta 2022.

Tilastot koskevat oikeudellisia yksiköitä, joita ovat yhteisöt tai liiketoiminnan harjoittamista varten rekisteröityneet organisaatiot (Tilastokeskus, Tietoa tilastoista). Tilastoissa ovat mukana kaikki markkinaehtoiset yritykset, joilla tilastovuonna on ollut liikevaihtoa, henkilöstömäärää, liiketoiminnan tuottoja, investointeja tai tasetta (Tilastokeskus 2023).

Matkailun ydinklusterin toimialaluokat

Majoitustoiminta

Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet

- 55101 Hotellit
- 55109 Motellit, matkustajakodit ja vastaavat majoitusliikkeet

Lomakylät, retkeilymajat, yms. majoitus

- 55201 Retkeilymajat
- 55209 Lomakylät yms. majoitus

Leirintä-, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueet

- 55300 Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueet

Muu majoitus

- 55901 Asuntolat ja täysihoidotat yms.
- 55902 Maatilamatkailu, bed & breakfast
- 55903 Lomamökkien vuokraus
- 55909 Muualle luokittelematon majoitustoiminta

Ravitsemistoiminta

Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta

- 56101 Ravintolat
- 56102 Kahvila-ravintolat
- 56103 Ruokakioskit

Ateriapalvelut ja muut ravitsemispalvelut

- 56210 Pitopalvelu
- 56290 Henkilöstö- ja laitosruokalat

Baarit ja kahvilat

- 56301 Olut- ja drinkkibaarit
- 56302 Kahvilat ja kahvibaarit

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminta

Matkanjärjestäjät

- 79110 Matkatoimistojen toiminta
- 79120 Matkanjärjestäjien toiminta
- 79900 Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.

Ohjelmapalvelut

- 90010 Esittävät taiteet
- 90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta
- 91020 Museoiden toiminta
- 91030 Historialliset nähtävyydet, rakennukset ja vastaavat kohteet
- 91040 Kasvitieteelliset puutarhat, eläintarhat ja luonnonpuistot
- 93110 Urheilulaitosten toiminta
- 93210 Huvi- ja teemapuistojen toiminta
- 93291 Hiihto- ja laskettelukeskukset
- 93299 Muualle luokittelematon huvi- ja virkistystoiminta
- 96040 Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut

2 Toimintaympäristö ja matkailumarkkinat

2.1 Matkailualan suhdannenäkymät

Matkailuala kasvoi tasaisesti vuoteen 2019 asti, jonka jälkeen alaa ovat koetelleet koronapandemia sekä Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä tulleet kustannus- ja energiakriisit. Kohonnut korkotaso on vähentänyt investointihalukkuutta. Korkea inflaatio on heikentänyt kuluttajien ostovoimaa, mikä näkyy matkailupalvelujen kysynnässä.

Euroopan kohteisiin saapuvien matkailijoiden määrä oli vuonna 2023 keskimäärin enää 1,6 prosenttia alle vuoden 2019 tason. Läntisen ja eteläisen Euroopan maissa matkailu on elpynyt parhaiten. Matkailun elpyminen on ollut hitainta Venäjän naapurimaissa, kuten Suomessa. Vuonna 2023 matkailutuotteiden ja -palvelujen hinnoissa näkyi Euroopan korkea inflaatio. (European Travel Commission 2024.)

Vielä loppuvuonna 2023 matkailualan yritykset odottivat positiivista kasvua vuodelle 2024, mutta yritysten odotukset heikentyivät tammikuussa 2024 (Pk-yritysbarometri 2024). Vaikka palvelutuotanto on kehittynyt heikosti talvella 2024, työllisyys on pysynyt kohtuullisella tasolla. Kasvua jarruttaa korkea korkotaso, mutta inflaation hidastuminen ja kuluttajien ostovoiman parantuminen ennakoivat palvelujen myyntiin positiivista kehitystä vuodelle 2024. (Palta 2024.)

Heikentyneestä markkinatilanteesta selviytymiseksi majoitus- ja ravitsemisalan yritykset ovat lomauttaneet henkilöstöä, neuvotelleet maksuehdoista sekä pienentäneet vuokra- ja muita operatiivisia kuluja. Vain kuusi prosenttia on irtisanonut työntekijöitään. Maksuvalmius on heikentynyt: kyselyn mukaan vain 47 prosenttia arvioi varojensa kestävän yli kolme kuukautta. (Tesi 2024.) Myös energian käyttöä on tehostettu (Pk-yritysbarometri 2024).

Tekoäly tuo kilpailuetua myös matkailualan yrityksille. Tekoälyn käyttökelpoisuus korostuu liiketoimintaprosessien kehittämisessä, kasvun tukemisessa ja tekoälyyn pohjautuvissa uusissa palveluissa ja tuotteissa. Kymmenen prosenttia majoitus- ja ravitsemistoiminnan yrityksistä hyödyntää tekoälyä, ja 57 prosenttia suunnittelee sen hyödyntämistä tulevaisuudessa. (Tesi 2024.)

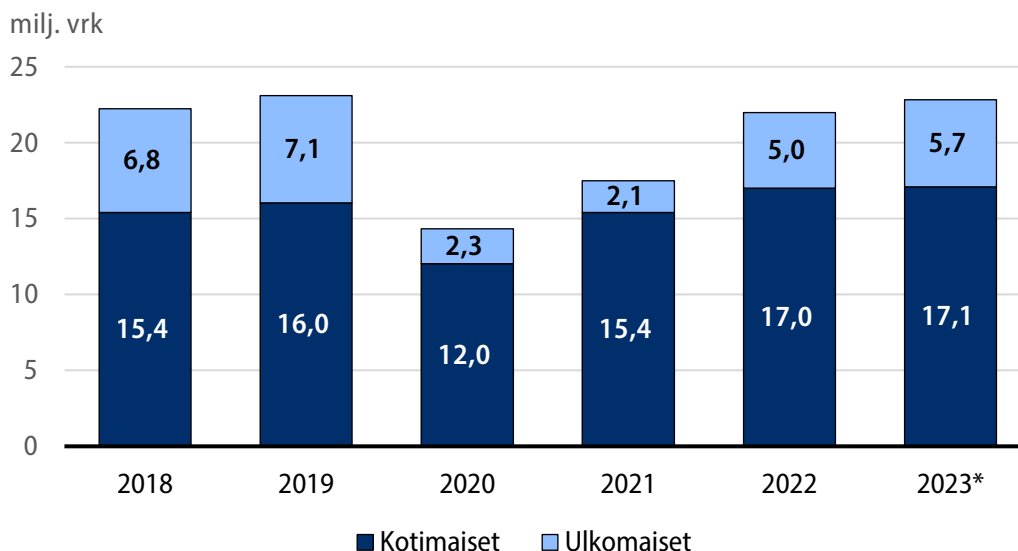
2.2 Matkailumarkkinoiden tilannekuva

Suomessa matkailun elpymistä koronapandemiasta on hidastanut Venäjän hyökkäyssodan tuoma kustannustason voimakas nousu koko Euroopassa. Kotimaan matkailu elpyi nopeimmin, ja sen suosio on säilynyt hyvin, kun tarkastellaan majoitusliikkeiden yöpymismääriä. Myös vuokramökeissä yöpymiset ovat edelleen yli pandemiaa edeltäneen tason. Suomalaisien vapaa-ajan matkustus¹ on kuitenkin vähentynyt (Tilastokeskus 2024).

Matkailijoiden yöpymismäärien kehitys

Vuonna 2023 matkailijat yöpyivät majoitusliikkeissä² 22,8 miljoonaa kertaa (ennakkotieto), mikä vastaa lähes pandemiaa edeltänyttä tasoa (Kuvio 1). Hyvää kasvua on vauhdittanut kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä, sillä ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset olivat vuoden 2023 ennakkotiedon mukaan vielä noin 20 prosenttia alle vuoden 2019 määrän. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä kasvoi vuonna 2023 noin 15 prosenttia edellisvuodesta.

Kuvio 1. Kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärät majoitusliikkeissä vuosina 2018–2023* (2023* = ennakkotieto). Lähde: Tilastopalvelu Rudolf.

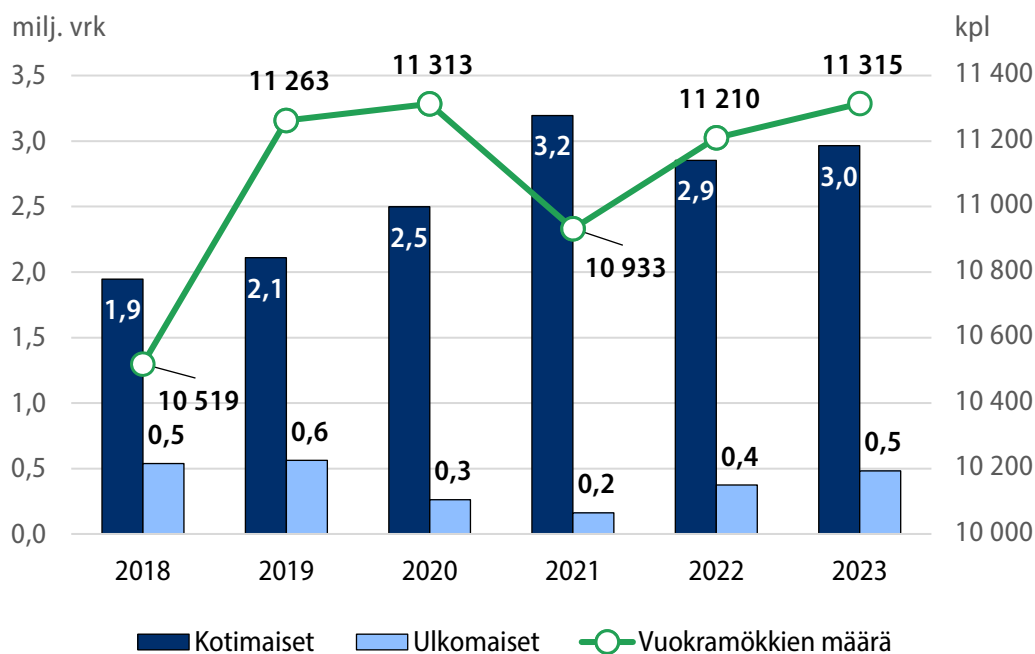
1 Sisältää myös yöpymisen.

2 Majoitusliike = majoitustoimintaa harjoittava liike, joka tarjoaa lyhytaikaista majoitusta. Tilastoissa on kyseessä luokat: hotellit, motellit, matkustajakodit, retkeilymajat, lomakylät, leirintäalueet ja täysihoitolat.

Vuokramökkien³ suosio kasvoi vuoteen 2021 asti, ja on sen jälkeen pysynyt 3,5 miljoonan yöpymisen tasolla (Kuvio 2). Kotimaiset matkailijat yöpyivät vuokramökeissä vuonna 2023 kolme miljoonaa kertaa, mikä on 38 prosenttia enemmän kuin pandemiaa edeltäneenä vuonna 2019.

Ulkomaisten matkailijoiden yöpymisvuorokaudet suomalaisissa vuokramökeissä ovat edelleen alle pandemiaa edeltäneen tason. Vuonna 2023 Suomessa oli hieman yli 11 000 vuokrakäytössä olevaa mökkiä.

Kuvio 2. Yöpymiset (miljoonaa) vuokramökeissä ja mökkien lukumäärät vuosina 2018–2023. Lähde: Tilastopalvelu Rudolf.

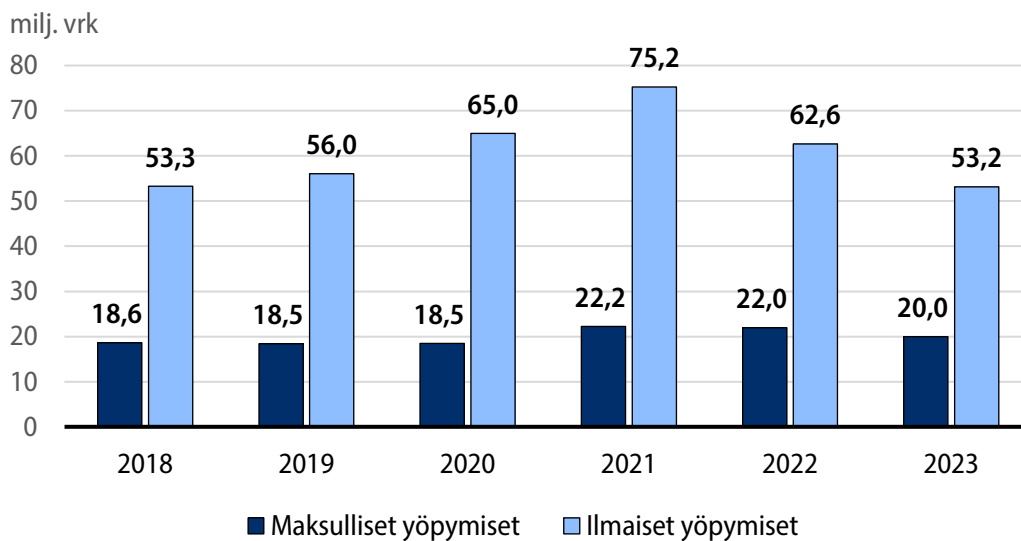

Suomalaiset tekivät vuonna 2023 yhteensä 21,5 miljoonaa vapaa-ajanmatkaa kotimaassa. Matkoihin sisältyi 73,2 miljoonaa yöpymistä. Suomalaisten vapaa-ajan matkojen yöpymiset kotimaassa olivat suurimmillaan vuonna 2021 ja ovat sen jälkeen vähentyneet (Kuvio 2).

3 Vuokramökeillä tarkoitetaan sellaisia ns. yksityisiä vuokramökkejä, joiden vuokranantaja ei ole rekisteröitynyt majoitusliikkeeksi.

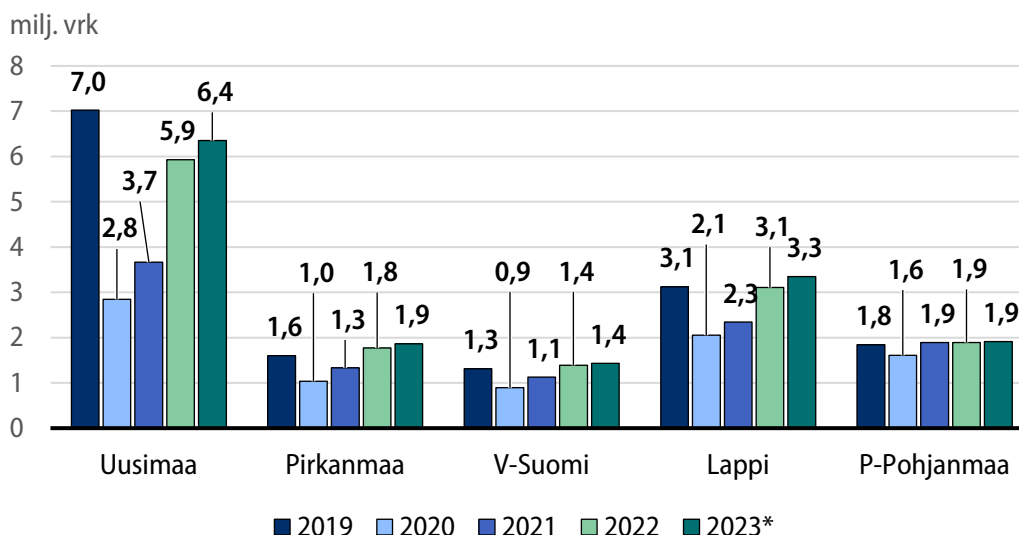
Vuonna 2023 suomalaiset yöpyivät vapaa-ajanmatkoilla maksullisessa majoituksessa 20 miljoonaa kertaa. Ilmaismajoituksessa yöytyttiin vuonna 2023 hieman yli 53 miljoonaa kertaa, mikä oli alin lukumäärä tarkastelujakson (vuosina 2018–2023) aikana.

Kuvio 3. Suomalaisen vapaa-ajanmatkojen yöpymismäärät kotimaassa vuosina 2018–2023. Lähde: Tilastokeskus, Suomalaisen matkailu.

Maakunnittain tarkasteltuna Uudellamaalla yöpyi matkailijoita (kotimaiset ja ulkomaiset) majoitusliikkeissä ylivoimaisesti eniten vuonna 2023. Yöpymismäärät eivät kuitenkaan ole yltäneet matkailun huippuvuoden 2019 tasolle pandemian jälkeen, kuten on tapahtunut muissa tarkastelluissa maakunnissa eli Lapissa, Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla (Kuvio 4). Kuviossa 4 on tarkasteltu maakuntia, joissa matkailijoiden yöpymisiä on ollut eniten.

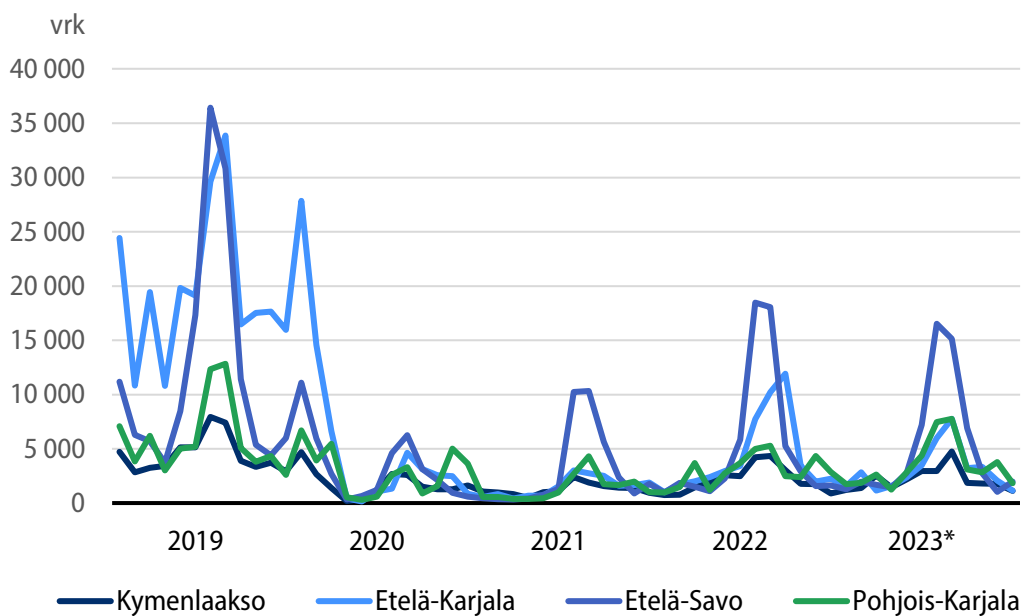
Kuvio 4. Matkailijoiden yöpymismäärät majoitusliikkeissä niissä maakunnissa, joissa matkailijoiden yöpymisiä on ollut eniten, vuosina 2019–2023* (2023* = ennakkotieto).
Lähde: Tilastopalvelu Rudolf.

Ulkomaisten matkailijoiden yöpymisten määrä ylitti vuonna 2023 vuoden 2019 tason ainoastaan Lapissa, kun taas kotimaisten matkailijoiden yöpymismäärät ylittivät vuoden 2019 määrät kaikissa tarkastelluissa maakunnissa. Lapissa ulkomaisten matkailijoiden yöpymisvuorokausien määrä oli vuonna 2023 seitsemän prosenttia enemmän kuin vuonna 2019, kun taas Uudellamaalla yöpymisvuorokaudet olivat 23 prosenttia alle vuoden 2019 tason. (Tilastopalvelu Rudolf.)

Suomen itärajan maakunnat ovat kärsineet eniten ulkomaisten matkailijoiden puuttumisesta (Kuvio 5). Heikoiten matkailijoiden yöpymismäärät ovat kehittyneet Etelä-Karjalassa, jossa yöpymiset olivat vuonna 2023 noin 21 prosenttia alle vuoden 2019 tason. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymisiä Etelä-Karjalassa oli vain 15 prosenttia vuoden 2019 määrästä. Ennen pandemiaa Etelä-Karjalassa venäläisten matkailijoiden yöpymiset muodostivat 75 prosenttia ulkomaisten matkailijoiden yöpymisistä. Lisäksi alueella vieraili paljon päiväkävijöitä Venäjältä. (Tilastopalvelu Rudolf.)

Kuvio 5. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärien kuukausittainen kehitys Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnissa vuosina 2019–2023* (2023* = ennakkotieto). Lähde: Tilastopalvelu Rudolf.

Saksalaisten, ranskalaisten, yhdysvaltalaisien, alankomaalaisten, italialaisten ja espanjalaisten matkailijoiden yöpymiset Suomessa ylsivät vuonna 2023 pandemiaa edeltäneelle tasolle tai sen yli (Taulukko 1). Aasialaisten (Kiina ja Japani) yöpymismäärät olivat vielä selvästi alle vuoden 2019 tason. Pienemmät yöpymismäärät johtuivat muun muassa Venäjän ylilentokiellon tuomista haasteista ja Kiinan koronpandemian aikana asettamasta ryhmämatkakiellosta, joka Suomen osalta kesti elokuuhun 2023 asti. Vuonna 2023 eniten yöpymisiä Suomessa oli saksalaisilla matkailijoilla, kuten on ollut koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2023 ajan.

Taulukko 1. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärät (1 000 vrk) maittain⁴ majoitusliikkeissä vuosina 2019–2023* (*=ennakkotieto). Lähde: Tilastopalvelu Rudolf.

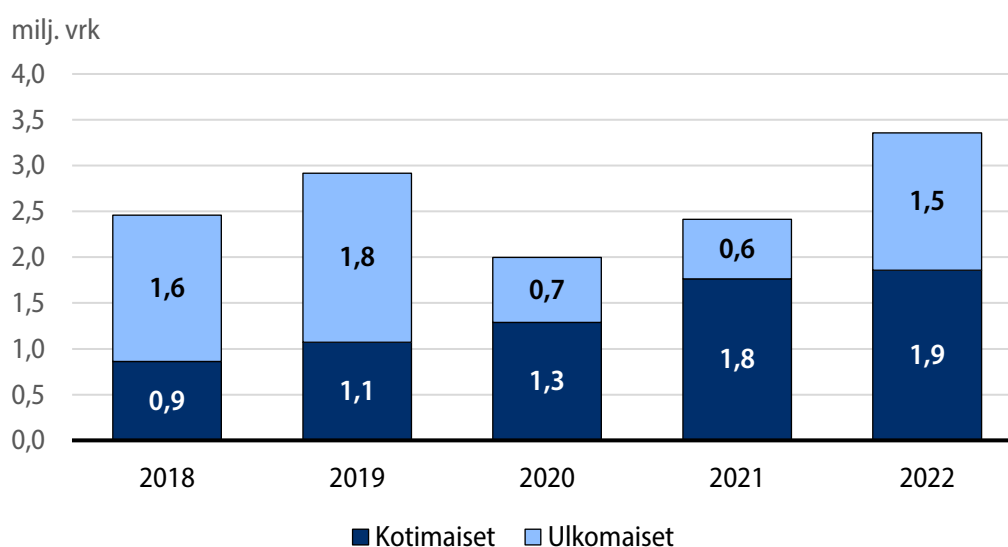
Asuinmaa	2018	2019	2020	2021	2022	2023*
Venäjä	826	820	257	40	151	40
Saksa	628	661	246	257	580	680
Iso-Britannia	593	569	168	268	507	567
Ruotsi	560	558	102	170	467	503
Kiina	332	384	76	17	44	96
Ranska	299	341	157	110	333	377
Yhdysvallat	288	309	81	96	271	382
Alankomaat	246	262	130	72	247	278
Viro	222	243	151	163	203	197
Japani	215	225	52	14	37	88
Norja	193	189	74	47	151	153
Italia	160	180	51	72	160	192
Espanja	175	173	41	85	160	177
Sveitsi	168	166	58	51	146	161
Tanska	107	115	33	42	104	112
Puola	105	104	42	58	107	98
Intia	80	102	23	14	48	76
Muut maat	1 645	1 654	549	509	1 258	1 566
Yhteensä	6 842	7 055	2 291	2 085	4 974	5 743

Kansainvälisten alustojen (Airbnb, Booking, Expedia Group ja TripAdvisor) kautta varataan yhä enemmän majoitusta. Kotimaisten matkailijoiden varaukset alustojen kautta kotimaan kohteisiin ovat lisääntyneet vuosittain. Erityisesti kasvua oli vuonna 2021 edellisvuoteen verrattuna eli 38 prosenttia.

4 Taulukossa on eritelty maat, joista tulleilla matkailijoilla oli vuonna 2019 yli 100 000 yöpymistä Suomessa.

Ulkomaisten matkailijoiden varaukset alustojen kautta vähenivät pandemian alkamisen jälkeen eivätkä vuonna 2022 vielä saavuttaneet vuoden 2019 määrää (Kuvio 6). Ulkomaisten matkailijoiden alustojen kautta tekemät varaukset ovat kehittyneet pandemian jälkeen samaa tahtia kuin heidän yöpymismääränsä majoitusliikkeissä.

Kuvio 6. Kansainvälisten alustojen kautta varattujen yöpymisten lukumäärä vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastopalvelu Rudolf.

Matkailun elpyminen yöpymisten osalta muissa Pohjoismaissa

Matkailijoiden yöpymiset majoitusliikkeissä ovat elpyneet muissa Pohjoismaissa Suomea nopeammin. Tanskassa ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä ylitti vuoden 2019 tason jo vuonna 2022. Norjassa matkailu elpyi hyvin jo vuonna 2022, mutta ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä saavutti vuoden 2019 tason vasta vuonna 2023. (Visit Finland, Suomen matkailudata.)

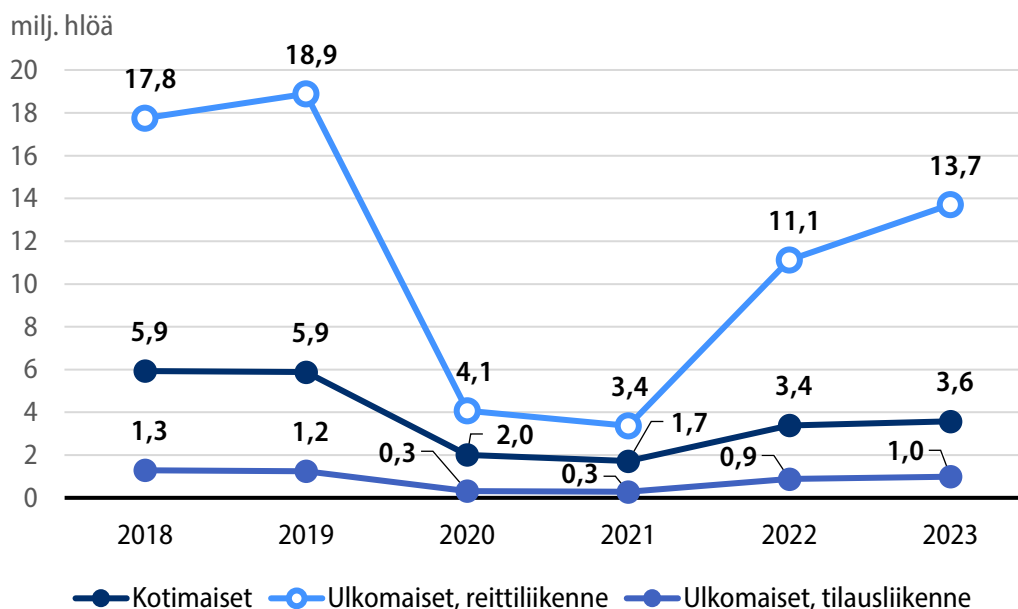
Islannissa matkailu elpyi ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärien osalta vuoden 2019 tasolle loppuvuonna 2022, ja vuonna 2023 yöpymismäärä oli nousussa joulukuuhun 2023 asti. Joulukuussa 2023 alkaneet tulivuorenpurkaukset Lounais-Islannissa vaikuttavat matkustushalukkuuteen. (Visit Finland, Suomen matkailudata.)

Ruotsissa ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä nousi jo vuonna 2022 vuoden 2019 tasolle, mutta vuoden 2023 yöpymismäärä jäi kuitenkin hieman jälkeen edellisvuoden tasosta. (Tillväxtverket.)

Matkustajamäärien kehitys lentoteitse, meritse ja raiteilla

Lentoteitse Suomeen matkusti 18,3 miljoonaa matkustajaa vuonna 2023 (Kuvio 7). Lentomatkustajien määrä yli kolminkertaistui vuodesta 2021, mutta oli kuitenkin 30 prosenttia alle vuoden 2019 määrän. Reittiliikenteessä matkustavien ulkomaisten matkustajien määrä nelinkertaistui vuodesta 2021, mutta oli kuitenkin 27 prosenttia alle vuoden 2019 tason. (Finavia.)

Kuvio 7. Matkustajamäärien kehitys lentoliikenteessä vuosina 2018–2023. Lähde: Finavia.

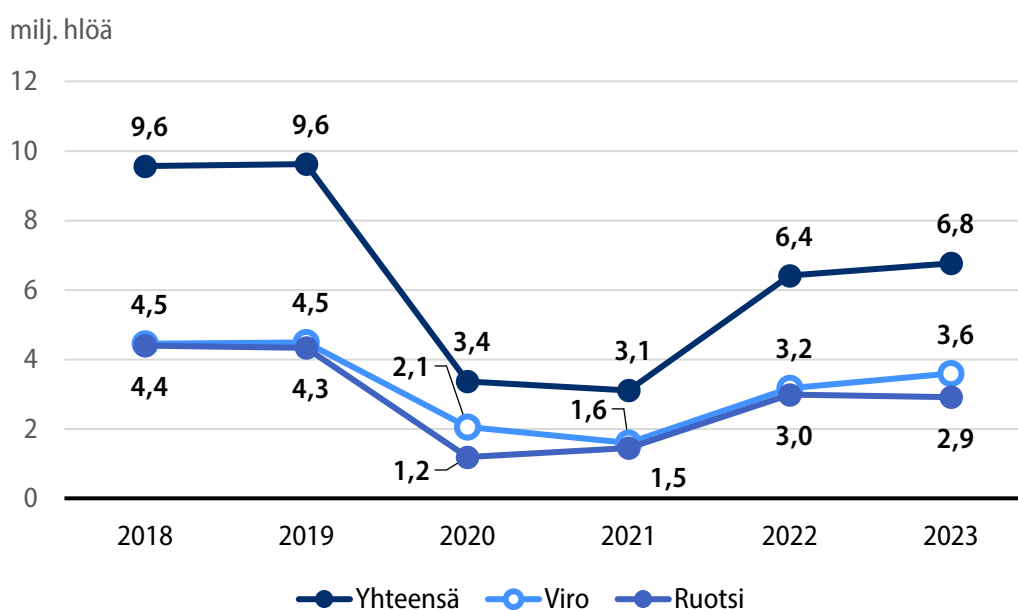

Kevään 2024 ulkomaiset lentovaraukset ovat samalla tasolla verrattuna pandemiaa edeltäneeseen vuoteen 2019. Vuoden takaiseen verrattuna lentovarauksia on tehty noin viidennes enemmän. Kasvua tulee Saksasta, Yhdysvalloista ja Ranskasta. (Visit Finland 2024, Matkailun pulssi.)

Meritse saapui Suomen satamiin vuonna 2023 noin 6,8 miljoonaa matkustajaa, mikä oli lähes 30 prosenttia alle pandemiaa edeltäneiden vuosien määrän (Kuvio 8). Eniten meriteitse Suomeen saapui matkustajia Virossa ja Ruotsista, jonkin verran myös Saksasta. Vuonna 2023 Virossa saapuneiden osuus oli 53 prosenttia ja ruotsalaisten osuus 43 prosenttia kaikista meritse saapuneista. (Tilastokeskus, Ulkomaan meriliikenne.)

Myös ulkomaiset risteilyalukset toivat Suomeen matkailijoita. Vuonna 2023 ulkomaisissa risteilyaluksissa saapui Suomeen noin 167 000 matkailijaa, mikä oli yli 70 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. (Tilastokeskus, Ulkomaan meriliikenne.)

Kuvio 8. Saapuneiden matkustajien määrän kehitys meriliikenteessä vuosina 2018–2023. Lähde: Tilastokeskus, Ulkomaan meriliikenne.

Rautatieliikenteen kaukoliikenteessä tehtiin vuonna 2022 yhteensä hieman yli 13,2 miljoonaa matkaa, jotka olivat lähes kokonaan kotimaisten matkailijoiden matkoja. Kotimaisten matkailijoiden matkojen määrä oli vuonna 2022 jo lähellä vuoden 2019 tasoa. Kansainvälinen kaukoliikenne rautateillä oli vuonna 2022 vielä hyvin vähäistä, vain 31 000 matkaa, kun määrä vuonna 2019 oli yli 20-kertainen. (Tilastokeskus, Rautatietilasto.)

Matkailun markkinointi

Ulkomailta Suomeen suuntautuvan matkailun kasvu ja kehittäminen on Business Finlandin Visit Finland -toiminnon tehtävä (Business Finland -laki 1146/2017). Matkailumarkkinoinnissa Visit Finlandin tehtävänä on kasvattaa kansainvälisesti Suomen tunnettuutta houkuttelevana matkakohteena valituilla kohdemarkkinoilla,

tukea alan yrityksiä kansainvälisille markkinoille tarkoitettujen matkailupalvelujen kehittämisessä ja markkinoinnissa sekä avata ovia suomalaisille matkailutuotteille ja -palveluille kansainvälisiin jakelukanaviin.

Kotimaisille matkailijoille kohdistettua suomalaisten matkakohteiden sekä matkailutuotteiden ja -palveluiden markkinointia ja tunnettuutta edistää esimerkiksi Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys – Suoma ry. Yhdistys toteuttaa kuluttajille suunnattua 100 syytä -markkinointikampanjaa sekä matkanjärjestäjille kohdennettuja ryhmämatka -myyntikiertueita.

[KotimaaTutuksi.fi](#)- ja [KotimaanMatkailu.fi](#)-sivustot kokoavat tietoa kotimaan matkailukohteista ja tuottavat matkailusisältöä markkinoinnin tueksi. [Kerranelamassa.fi](#) -matkailusivustolla esitellään matkailukohteita ja nähtävyyksiä myös Suomesta. Kotimaisista kohteista löytyy tietoa myös muun muassa [kotimaankohteet.fi](#)- ja [imt.fi/kotimaan-matkat/](#) -sivustoilta.

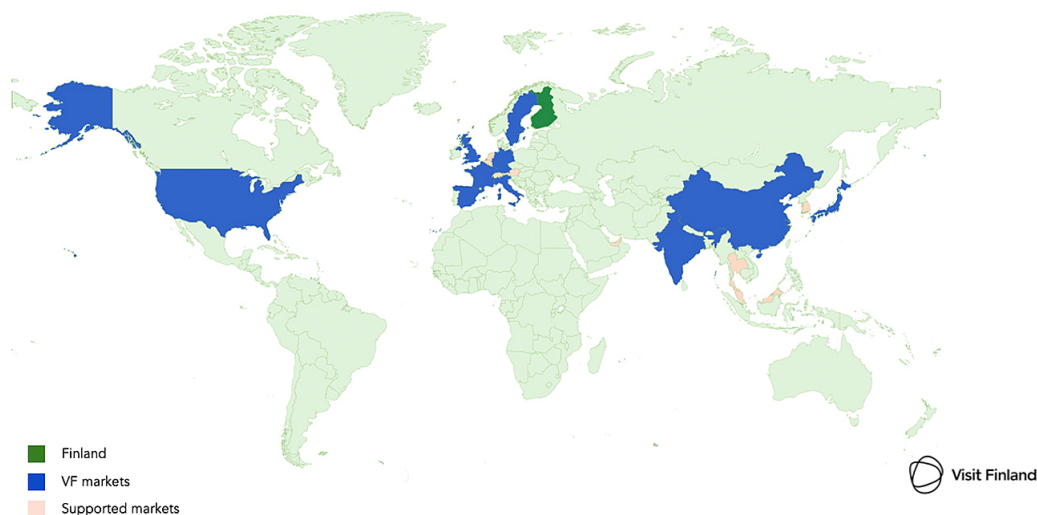
2.3 Vieraskynä: Visit Finlandin matkailun edistämistoiminta markkinoilla

Visit Finland: Heli Saari, Asta Kekkonen, Päivi Hobbs, Teemu Ahola

Visit Finland toimii valikoiduilla kohdemarkkinoilla Euroopassa, Aasiassa ja Yhdysvalloissa (Kuvio 9). Kohdemarkkinat on valittu markkinapotentiaalin, markkina-aseman sekä saavutettavuuden perusteella tukemaan ympärivuotisesti ja kestävästi kasvavaa matkailutoimialaa. Markkinakohtaisten toimenpidesuunnitelmien teossa huomioidaan Visit Finlandin strategiset painopistealueet matkailualan taloudellisen kasvun, kestävän kehityksen ja kilpailukyvyn vahvistamisessa.

Kohdemarkkinoiden lisäksi Visit Finland ylläpitää ja etsii uusia liiketoimintamahdollisuuksia seuraavilta markkina-alueilta; Benelux, Sveitsi, Itävalta, Arabiemiraatit, Kaakkois-Aasia ja Etelä-Korea.

Kesäkuussa 2024 Visit Finland järjestää Rovaniemellä mittavan myyntitapahtuman kansainvälisille matkanjärjestäjille sekä suomalaisille palveluntarjoajille. Myyntitapahtuman yhteydessä toteutetaan matkanjärjestäjille useita tutustumismatkoja eri puolille Suomea. Tapahtumalla kasvatetaan Suomen kesätarjonnan tunnettuutta.

Kuvio 9. Visit Finlandin markkinat vuonna 2024. Lähde: Visit Finland.

Visit Finlandin toimenpiteet Euroopassa

Matkailu Euroopasta Suomeen on palautunut pandemian jälkeen ennalleen lähes kaikilla Visit Finlandin kohdemarkkinoilla (Espanja, Iso-Britannia, Italia, Ranska, Ruotsi ja Saksa). Kasvun takana on pääosin suorien lentojen lisääntyminen Lappiin talvisesongilla.

Ympärivuotisen matkailun tukemiseksi Visit Finlandin toimenpiteitä ohjataan valtaosin kesän matkailukauden vahvistamiseen. Kesä on Euroopassakin päälomakausi, joten kesämatkailussa Suomella on suuri potentiaali kaikilla markkinoilla. Visit Finland toteuttaa myyntitapahtumia kaikilla Euroopan kohdemarkkinoilla.

Visit Finland kehittää matkanjärjestäjien ja suomalaisten alueorganisaatioiden kanssa yhteiskampanjamallia saadakseen mahdollisimman kattavan jakelukanavanäkyvyyden markkinoilla. Yhteiskampanjamalli myös lisää tunnettuutta imago-markkinoinnin ohella.

Vuonna 2024 Visit Finlandin tavoitteena on, että Euroopan markkinoilla ylitetään vuoden 2019 yöpymisten taso. Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Espanjassa tavoitteena on kesän matkailutarjonnan kasvattaminen ja kiinnostuksen herättäminen. Saksankielisessä Euroopassa, Benelux-maissa ja Italiassa vahvistetaan kesän tarjontaa entisestään. Ruotsissa tavoite on kasvattaa ruotsalaisten yöpymisiä Suomessa. Viestintä kohdennetaan valittuun kuluttajasegmenttiin, jolle tuodaan esille Suomen kiinnostavia matkakohteita ja niiden eroavaisuuksia ruotsalaisiin kohteisiin.

Visit Finlandin toimenpiteet Yhdysvalloissa

Yhdysvalloissa Visit Finland kasvattaa Suomen tunnettuutta ja matkailutarjontaa yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa. Yhteispohjoismaisiin toimenpiteisiin lukeutuvat muun muassa yhteismarkkinointikampanjat kestävästi toimivien matkanjärjestäjien kanssa, toimittajavierailut ja The Nordics – North America Roadshow -myynninedistämismatka. Yhteispohjoismaisen projektin toimenpiteiden lisäksi Visit Finland edistää Suomen tunnettuutta ja tuotannon kasvattamista muun muassa imagokampanjalla, markkinointiviestinnällä ja matkanjärjestäjien tutustumismatkoilla Suomeen.

Vuonna 2024 tavoitteena on ylittää yhdysvaltalaisen matkailijoiden vuoden 2019 yöpymisvuorokausien määrä Suomessa. Yhdysvaltojen markkinoille soveltuvat kärkituotteet ja -alueet ovat vahvasti esillä ja mukana markkinointitoimenpiteissä. Tavoitteena on vahvistaa Lapin ja Helsingin lisäksi Suomen muiden alueiden tunnettuutta sekä mielikuvaa Suomesta kestävästä matkakohteesta.

Visit Finlandin toimenpiteet Aasiassa

Visit Finland toteuttaa vuonna 2024 myyntikiertueet Kiinassa, Japanissa, Etelä-Koreassa ja Intiassa. Lisäksi Aasiassa osallistutaan erilaisiin myynninedistämistapahtumiin ja messuille. Visit Finland on mukana ITB Asia -messuilla Singaporessa, jonne ostajat tulevat Intiasta, Kiinasta ja ympäri Kaakkois-Aasiaa.

Messujen lisäksi Visit Finland toteuttaa paikallisesti yhteiskampanjoita matkanjärjestäjäkumppanien kanssa sekä järjestää matkanjärjestäjille tutustumismatkoja Suomeen. Markkinointiviestinnällä kasvatetaan Suomen ja suomalaisen matkailutarjonnan tunnettuutta Aasiassa.

Koulutusmatkailu on kasvussa erityisesti Kiinassa, ja sillä on vahvaa kasvupotentiaalia myös muualla Aasiassa. Kiinassa järjestetään erillinen koulutusmatkailuun keskittyvä tapahtuma ja Suomeen tuodaan Kiinasta koulutusmatkailutoimijoita tutustumismatkalle.

Vuonna 2024 Kiinassa on tavoitteena kasvattaa erityisesti Suomen tunnettuutta kestävästä ja ympärivuotisesta matkakohteesta. Lisäksi kasvatetaan Suomen tunnettuutta koulutusmatkailukohteesta.

Myös Japanissa on tavoitteena kasvattaa Suomen tunnettuutta kestävässä ja ympärivuotisena matkakohteena sekä tehdä Suomea tunnetuksi sellaisena matkakohteena, johon matka yksinomaan suuntautuu eli ei osana kiertomatkaa useampaan maahan. Japanissa vahvistetaan Helsingin ja Lapin lisäksi muiden alueiden tunnettuutta.

Intiassa on tavoitteena kasvattaa intialaisten Suomessa viettämiä yöpymisvuorokausia pandemiaa edeltäneelle tasolle ja tehdä Suomea tunnetuksi matkakohteena, johon matka yksinomaan suuntautuu eli ei osana kiertomatkaa useampaan maahan.

2.4 Matkailun PESTEL- ja SWOT-analyysit

PESTEL

PESTEL-analyysi⁵ tarkastelee eri näkökulmista yrityksen toimintaan vaikuttavia ulkoisen toimintaympäristön muutoksia, jotka asettavat reunaehdot liiketoiminnalle. Muutosten tunnistaminen ja niiden ennakointi voivat toisaalta tarjota yritykselle merkittävää kilpailuetua.

PESTEL-analyysissä ilmiöt jaotellaan poliittisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin, teknologisiin, ympäristö- ja oikeudellisiin tekijöihin. PESTEL-analyysissä on kuvattu matkailualan yritysten toimintaan vaikuttavia makrotason ilmiöitä (Kuvio 10).

Matkailualan PESTEL-analyysissä korostuvat ilmastonmuutoksen sekä nykyisen geopoliittisen tilanteen vaikutukset matkailualalle. Suomen vahvuuksina pidetään turvallisuutta ja vakautta, sekä mahdollisuuksia toimia edelläkävijänä kestävässä matkailun edistämässä ja ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Maailmanpoliittinen tilanne, mahdollinen kasvua hidastava lainsäädäntö ja heikentyneet taloudelliset resurssit voivat vaikeuttaa näiden mahdollisuuksien toteutumista.

5 PESTEL muodostuu sanoista poliittinen, ekonominen, sosiaalinen, teknologinen, ekologinen ja lainsäädännöllinen.

Poliittiset tekijät

Maakuvatutkimusten mukaan Suomella on positiivinen maakuva turvallisena ja vakaana maana. Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta muuttuneessa toimintaympäristössä. Maailmanpoliittinen tilanne voi kuitenkin muuttua nopeasti, ja vaikutukset voivat ulottua myös Suomeen.

Yleinen poliittinen epävarmuus vaikeuttaa ennustettavuutta ja suunnittelua. Venäjän hyökkäyssota ja muut geopoliittiset jännitteet saattavat vaikuttaa Suomen asemaan matkakohdetta valittaessa. Venäjän ylilentokielto vaikeuttaa lentomatrustamista ja pidentää lentomatkoja Euroopan ja Aasian välillä, mikä lisää kustannuksia.

Ekonomiset eli taloudelliset tekijät

Maailmantalouden kasvun hidastuminen ja viimeaikaiset toimintaympäristön muutokset (mm. hintojen ja korkojen nousu sekä geopoliittiset jännitteet) aiheuttavat epävarmuutta markkinoilla. Kilpailuasetelmien muutokset ja kilpailun kiristyminen heikentävät yritysten taloudellista tilannetta sekä mahdollisuuksia panostaa kehittämistöimiin ja investointeihin. Myös kuluttajien ostovoima ja luottamus talouteen ovat heikentyneet.

Sosiaaliset tekijät

Väestö kasvaa ja ikääntyy sekä elintaso nousee. Uusia kuluttajaryhmiä muodostuu globaalisti. Vastuullisuus, kestävyys ja turvallisuus vaikuttavat arvoina kuluttajien valinnoissa. Suhtautuminen matkailijoihin ei ole enää pelkästään myönteistä muun muassa ruuhkautumisen näkökulmasta.

Matkailualalla työhyvinvoinnin merkitys korostuu, koska työ on usein määräaikaista, osa-aikaista, epäsäännöllistä ja vuorotyötä. Henkilöstön vaihtuvuus (vuokratyö) ja eri maista tulevien työntekijöiden kulttuurierot vaikuttavat myös työhyvinvointiin. Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöä tulee valvoa ja ehkäistä. Yksilömatkailun suosio kasvaa.

Teknologiset tekijät

Digitaaliset kanavat ovat entistä tärkeämpiä kuluttajille. Digitaalisen saavutettavuuden ja ostettavuuden merkitys korostuu matkailupalveluja ostettaessa. Uudet sovellukset ja teknologiat, kuten tekoäly arkipäiväistyvät aiempaa nopeammin.

Uudet liikennepalvelut ja -teknologiat, esimerkiksi matkaketjut helpottavat ja nopeuttavat liikkumista. Digitaaliset palveluinnovaatiot luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Ekologiset eli ympäristötekijät

Ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitseminen sekä ympäristövastuullisuus tulee huomioida matkailupalvelujen tarjonnassa. Kestävyys ja taloudelliset intressit eivät aina kohtaa. Kuluttajien arvot, matkustustottumukset ja mieltymykset ovat murroksessa.

Ympäristö- ja muiden luonnonkatastrofien odotetaan lisääntyvän. Luonnon ekosysteemi muuttuu. Suomen heikko saavutettavuus muuten kuin lentäen tai meriteitse on haaste kestäväälle matkailulle. Vesistöjen suojelu muun muassa rehevöitymisen estämiseksi sekä toimenpiteet erityisesti Saaristomeren tilan parantamiseksi ovat välttämättömiä.

Lainsäädännölliset tekijät

Yleiset sääntelytoimenpiteet, kuten päästöjen sääntely tai veromuutokset, vaikuttavat yritysten liiketoimintamahdollisuuksiin. Lainsäädännöllä voidaan selkeyttää alustatoimijoiden ja perinteisten toimijoiden roolia. Työntekijöiden asemaan ja työvoiman hyväksikäytön ehkäisyyn tulee kiinnittää huomiota aiempaa enemmän.

Kuvio 10. Matkailualan PESTEL-analyysi.

Näkökulma	Muutokset
Poliittinen	<ul style="list-style-type: none"> • Maakuva edelleen positiivinen • Geopoliittiset jännitteet kiristyneet • Poliittinen epävarmuus voi lisääntyä • Venäjän ylilentokielto • Nato-jäsenyys
Ekonominen	<ul style="list-style-type: none"> • Maailmantalouden kehitys epävarmaa • Toimintaympäristö muuttuu • Kilpailu kiristyy • Kuluttajien ostovoima vähentynyt
Sosiaalinen	<ul style="list-style-type: none"> • Väestö kasvaa ja ikääntyy • Elintaso nousee • Syntyy uusia kuluttajaryhmiä • Kuluttajien arvoalinnat muuttuvat • Suhtautuminen matkailijoihin kriittisempää • Työhyvinvoinnin merkitys kasvaa • Yksilömatkailu kasvaa
Teknologinen	<ul style="list-style-type: none"> • Digitaalisten kanavien merkitys vahvistuu • Digitaalinen saavutettavuus • Uudet sovellukset ja teknologiat arkipäivää • Uudet liikennepalvelut ja -teknologiat yleistyvät • Digitaaliset palveluinnovaatiot
Ekologinen	<ul style="list-style-type: none"> • Ilmastonmuutoksen ja luontokadon hillitseminen • Ympäristövastuullisuus ja vesistöjen suojelu • Kuluttajien arvojen muutos • Biodiversiteetin muutos • Ympäristö- ja luonnonkatastrofien lisääntyminen • Saavutettavuus haaste kestäville matkailulle • Kestävyys ja taloudelliset intressit eivät kohtaa
Lainsäädännöllinen	<ul style="list-style-type: none"> • Päästöjen sääntely ja verotus • Sääntelytoimenpiteiden vaikutus kustannuksiin • Alustatoimijoiden ja perinteisten toimijoiden tasapuolisuus • Työntekijöiden asema ja kohtelu

SWOT

SWOT-analyysi⁶ on nelikenttämenetelmä, jota käytetään strategian laatimisessa ja oppimisen tai ongelmien tunnistamisessa, arvioinnissa ja kehittämisessä. Se on hyödyllinen ja yksinkertainen työkalu toiminnan, hankkeiden ja projektien suunnittelussa.

SWOT-analyysissä kirjataan ylös analysoidun asian sisäiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat. SWOT-analyysissä on kuvattu Suomen matkailualan yritystoimintaan vaikuttavia tekijöitä (Kuvio 11).

Vahvuudet

Suomen keskeisistä vetovoimatekijöistä luonto, kulttuuri, puhtaus ja turvallisuus ovat matkailualan vahvuuksia. Suomen maakuva tasa-arvoisena ja vastuullisena maana on hyvä. Suomi valittiin vuonna 2024 seitsemättä kertaa maailman onnellisimmaksi maaksi.

Matkailu työllistää erityisesti nuoria ja luo toimeentuloa myös harvaan asutuilla alueilla. Palvelut ovat kilpailun myötä kansainvälistyneet ja niiden laatua on parannettu.

Heikkoudet

Merkittävimpiä heikkouksia ovat Suomen alhainen tunnettuus maailmalla sekä saavutettavuus matkakohteena. Osaavan työvoiman heikko saatavuus on muodostunut yritysten kasvun esteeksi. Alan työhyvinvointi ja pitovoima ovat heikkoja.

Matkailuyrityksillä on niukat resurssit kehittämistyöhön ja investointeihin. Alan yritystoiminta on edelleen hyvin sesonkiluonteista.

Toimialan yritys rakenne on mikroyritysvaltaista, ja isompia veturiyrityksiä on alalla vain vähän. Digitaalisuuden tarjoamia mahdollisuuksia ei osata täysin hyödyntää matkailualalla. Matkailualan kehitys eriytyy alueellisesti yhä enemmän.

6 SWOT muodostuu sanoista: Strengths, Weaknesses, Opportunities ja Threats.

Mahdollisuudet

Suomen on mahdollista olla edelläkävijä kestävässä matkailussa. Matkailutyön veto- ja pitovoimaa voidaan kehittää esimerkiksi työhyvinvointiin ja ympärivuotisuuden panostamalla.

Digitaalisuuden ja datatalouden mahdollisuuksien hyödyntämistä tulisi tehostaa. Matkailutuotteiden ja -palvelujen tarjontaa voidaan uudistaa tuotekehityksen ja palvelumuotoilun keinoin.

Alueellista, kansallista ja valtioiden sekä toimialojen rajat ylittävää yhteistyötä matkailun kehittämisessä tulisi lisätä. Matkailualan kehittämisen kansallisia ja kansainvälisiä rahoitusmahdollisuuksia on mahdollista hyödyntää aiempaa paremmin.

Uhat

Kehitykselle luovat riskejä globaalit epävarmuustekijät, kuten lisääntynyt poliittinen epävarmuus. Pidentyessään taloudellinen taantuma ja kasvava työttömyys vaikuttavat matkailukysyntään. Kansainvälinen kilpailu osaavan työvoiman saatavuudesta ja työvoiman kohtaanto-ongelmat hidastavat alan kasvua.

Kestävyyttä ei huomioida kokonaisuutena, vaan keskitytään vain yhteen osa-alueeseen. Kilpailu kansainvälisten matkailijoiden huomiosta ja uusista markkinoista kiristyy entisestään ja uhkana on, että markkinaosuutemme heikentyy eikä palaudu edes pandemiaa edeltäneelle tasolle. Negatiivinen asenne matkailua ja matkailijoita kohtaan lisääntyy.

Kuvio 11. Matkailualan SWOT-analyysi.

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Luonto, kulttuuri, puhtaus ja turvallisuus • Vastuullisuus • Tasa-arvo • Toimeentuloa harvaan asutuille alueille • Ala työllistää nuoria • Kansainvälistyminen lisääntynyt • Laatu parantunut 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suomen tunnettuus • Maantieteellinen saavutettavuus • Osaavan työvoiman saatavuus • Kohtaanto-ongelma • Työhyvinvointi • Niukat resurssit kehittämiseen • Sesonkiluoteisuus • Digitalisaation hyödyntäminen • Kehitys eriytyy alueellisesti yhä enemmän
<p>MAHDOLLISUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> • Edelläkävijyys kestävydessä • Työhyvinvoinnin kehittäminen • Ympärivuotisuuden lisääminen • Tuotekehitys ja palvelumuotoilu • Digitalisaation hyödyntäminen • Rahoitusmahdollisuuksien hyödyntäminen • Yhteistyön lisääminen 	<p>UHAT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Globaalit muutokset ja epävarmuus • Kilpailu työvoimasta kiristyy • Kestävyyttä ei huomioida kokonaisuutena • Kiristynvä kilpailu matkailijoista • Kansainvälisen markkinaosuuden väheneminen • Kielteiset asenteet matkailua kohtaan

3 Katsaus matkailun ydinklusterin yritysten tilanteeseen

Tässä luvussa tarkastellaan ensin matkailun ydinklusteria yhteensä ja sen jälkeen ydinklusterin kolmea toimialaryhmää omina kokonaisuuksinaan tarkastelujaksolla 2018–2022.

3.1 Matkailun ydinklusteri

Matkailun ydinklusteriin kuului vuonna 2022 yhteensä 29 100 yritystä (Kuvio 12) ja 32 800 toimipaikkaa. Yritysten määrä kasvoi vuodessa hieman yli 1 000 yrityksellä. Kasvua oli kaikissa ydinklusterin toiminnoissa.

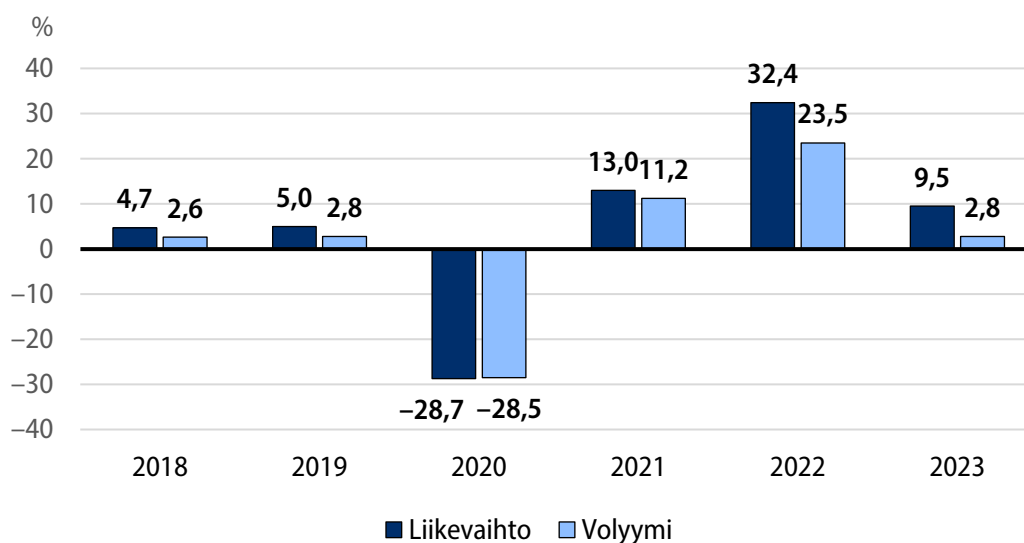
Kuvio 12. Matkailun ydinklusterin yritysten, liikevaihdon ja henkilöstön määrä vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto.

Vuonna 2022 ydinklusterin yritysten **liikevaihto** oli yhteensä 10,4 miljardia euroa, mikä on lähellä pandemiaa edeltänyttä tasoa. Vuoteen 2021 verrattuna liikevaihto nousi 43 prosenttia vuonna 2022. Vuonna 2021 pandemiaan liittyvät rajoitukset vaikuttivat vielä vahvasti yritysten liiketoimintaan. Sekä majoitus- että ravitsemistoiminnan liikevaihto vuonna 2022 ylitti vuoden 2019 tason, mutta ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan liikevaihto jäi vielä 14 prosenttia pandemiaa edeltäneestä tasosta.

Majoitus- ja ravitsemispalvelujen tuotanto eli volyyymi kasvoi vuosina 2022 ja 2023 selvästi vähemmän kuin liikevaihto palvelujen hintojen nousun takia (Kuvio 13). Vaikka majoitus- ja ravitsemistoiminnan yritysten liikevaihto on ollut kasvussa, alan volyymin kasvu on ollut toukokuusta 2023 lähtien negatiivinen. (Tilastokeskus, Palvelualojen liikevaihtokuvaaja.)

Kuvio 13. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan työpäiväkorjatun liikevaihdon ja volyymin vuosimuutos (%) vuosina 2018–2023 (2021 = 100). Lähde: Tilastokeskus, Palvelualojen liikevaihtokuvaaja.

Vuonna 2022 matkailun ydinklusterin toimialojen **työllisyysvaikutus** oli 66 400 henkilötyövuotta, mikä on 22 prosenttia suurempi kuin edellisenä vuonna. Henkilöstömäärä oli kuitenkin pienempi kuin ennen pandemiaa. Henkilöstömäärässä

tosin tulee huomioida, että vuodesta 2021 alkaen henkilöstömäärätieto on laskettu uudella menetelmällä⁷, joten aiempien vuosien määrät eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Koronapandemian jälkeen matkailualalle on tullut uusia työntekijöitä ja alalta on poistunut paljon työntekijöitä. Vuokratyövoiman käyttö alalla on yleistä (Tesi 2024). Henkilöstöstä lähes 40 prosenttia työskenteli Uudellamaalla sijaitsevilla toimipaikoissa.

Majoitus- ja ravitsemisalalla yli 80 prosentilla toimipaikoista oli vuoden 2022 alkupuolella ongelmia rekrytoinneissaan. Loppuvuonna 2022 majoitus- ja ravitsemisalalla ongelmat alkoivat vähentyä, mutta vuoden 2023 viimeisellä neljänneksellä suunta kääntyi jälleen ylöspäin. (Tuomaala 2024.) Vuonna 2023 majoitus- ja ravitsemistoiminnan yrityksistä 71 prosentilla oli sopivasti työvoimaa. Työvoimapulaa koki 23 prosenttia yli viisi henkilöä työllistävistä yrityksistä. (Tesi 2024.)

Työvoimabarometrin⁸ mukaan majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalvelut -aloilla työvoimapulaa oli joulukuussa 2023 Lapissa ja Etelä-Pohjanmaalla. Muissa maakunnissa alalla oli paljon työttömyyttä mutta myös avoimia työpaikkoja (kohtaanto-ongelma). Ennusteen mukaan lokakuussa 2024 työvoimapulaa on Lapin ja Etelä-Pohjanmaan lisäksi Etelä-Savossa. Muualla maassa on silloin edelleen kohtaanto-ongelmaa. (Työvoimabarometri.)

Lapissa näkyy työvoiman kasvava kysyntä matkailijamäärien kasvun myötä. Alueelle on suunnitteilla investointeja ja kehityshankkeita, jotka lisäävät työvoiman kysyntää. Epävarmuutta luovat kuitenkin taloudellinen tilanne ja erilaiset kriisit maailmalla. (Työvoimabarometri.)

Varsinais-Suomessa vallitsee kohtuullisen voimakas kohtaanto-ongelma. Vuoden 2023 kesä oli alueella onnistunut, mutta ei varsinaisten koronavuosien kaltainen huippumenestys. Turunmaan saariston ulkomaisten matkailijoiden määrä jäi ennakoitua vähäisemmäksi. Etelä-Savossa ravitsemisalalla on ollut vaikeuksia saada työntekijöitä erityisesti kesäkaudella. (Työvoimabarometri.)

7 <https://www.stat.fi/muutostiedote/cl830vmdylj6y0dvnwrs6dbg>.

8 Työvoimabarometri. <https://tyovoimabarometri.fi/haku?toimiala=f56089d1-debb-4413-87b7-cd21e6e44941>.

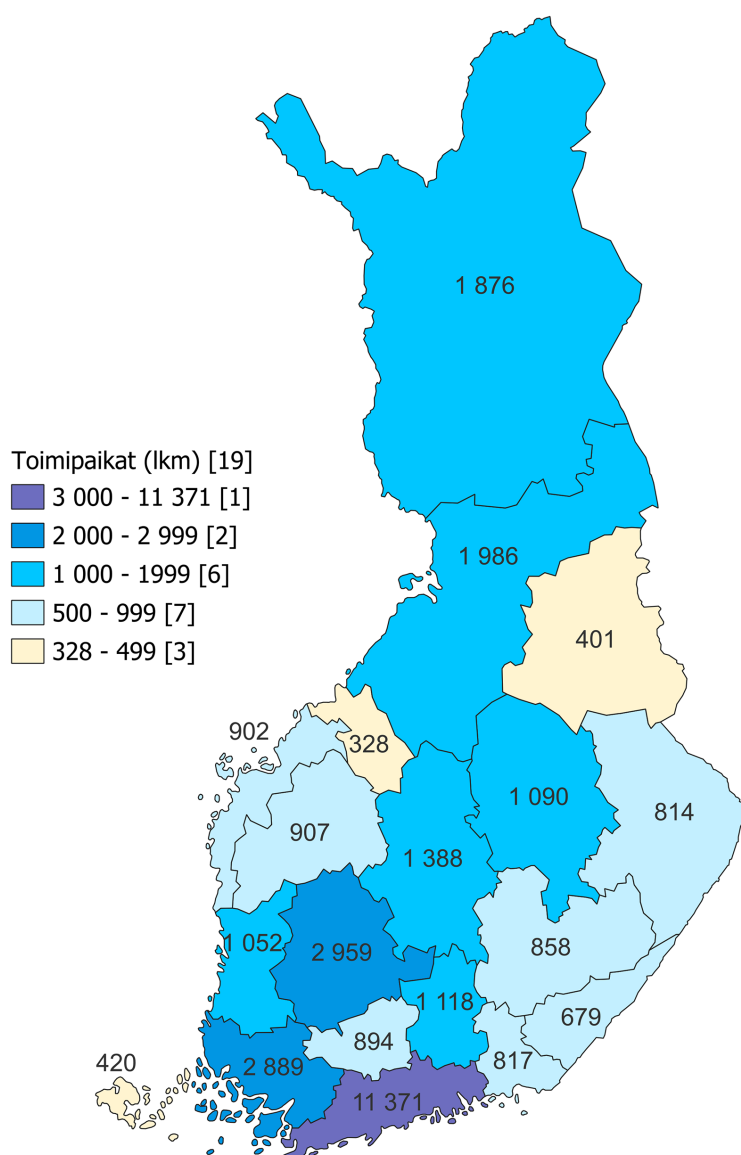
Matkailun ydinklusterin **nettoinvestoinnit** vuonna 2022 olivat yhteensä 369 miljoonaa euroa, mikä oli 26 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Kasvu muodostui ravitsemispalveluiden sekä ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät-toimintojen investointien kasvusta. (Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.)

Vuoden 2022 jälkeen yritysten investointihalukkuus on laskenut selvästi ja investointeja on lykätty. Vuonna 2022 majoitus- ja ravitsemistoiminnan yrityksistä 25 prosenttia kertoi, ettei aio investoida, ja vuonna 2023 määrä nousi 60 prosenttiin. Syyksi yritykset ilmoittivat epävarman markkinatilanteen, rahoituksen saannin vaikeutumisen ja korkean korkotason. (Tesi 2024.)

Konkurssien määrä kasvoi merkittävästi matkailun ydinklusterin toimialoilla vuonna 2023, jolloin pantiin vireille 434 konkurssia. Kasvua edellisvuoteen nähden oli 40 prosenttia. Yritykset, joita konkurssihakemukset vuonna 2023 koskivat, työllistivät yli 1 500 henkilötyövuotta.

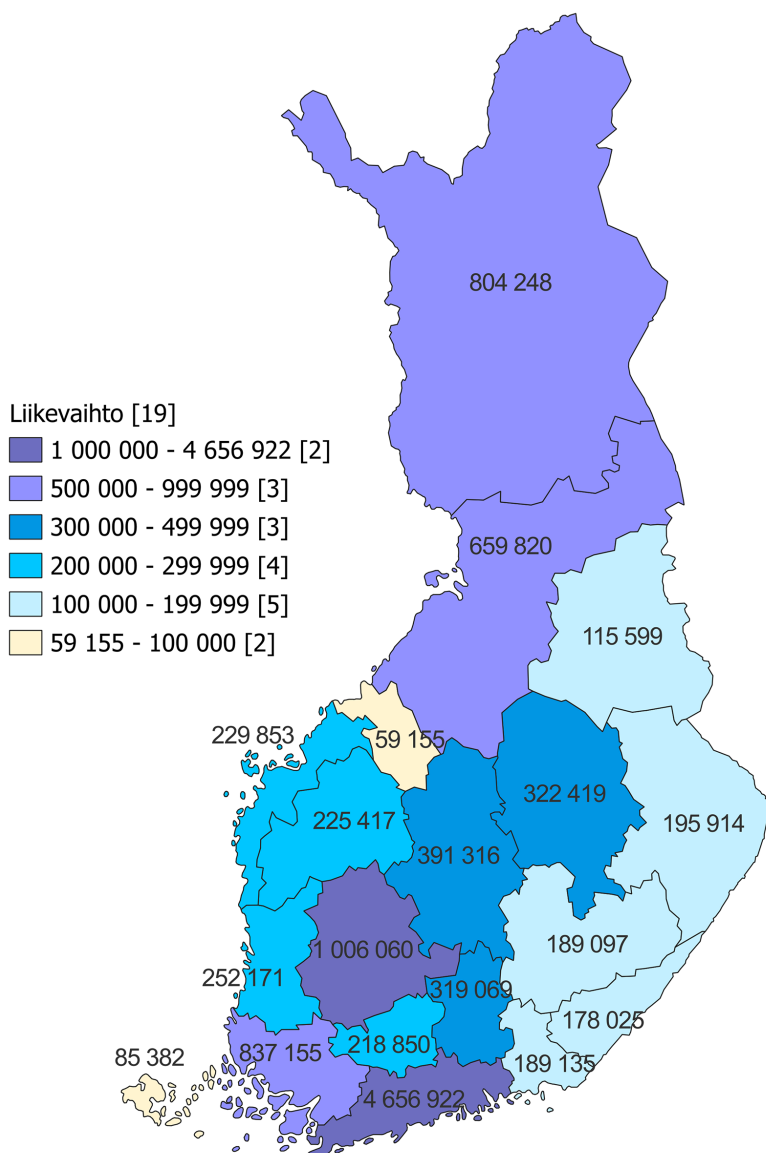
Vuonna 2022 matkailun ydinklusterissa oli 32 800 **toimipaikkaa**, joista lähes 35 prosenttia sijaitsi Uudellamaalla (Kuvio 14). Seuraavaksi eniten toimipaikkoja oli Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Matkailun ydinklusterin toimipaikoista lähes puolet oli ravitsemistoiminnan toimipaikkoja.

Kuvio 14. Matkailun ydinklusterin yritysten toimipaikkojen määrä vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Alueelliset yritystoimintatilastot. Aluerajojen lähde: Maanmittauslaitos, hallinnolliset aluejaot 03/2023.

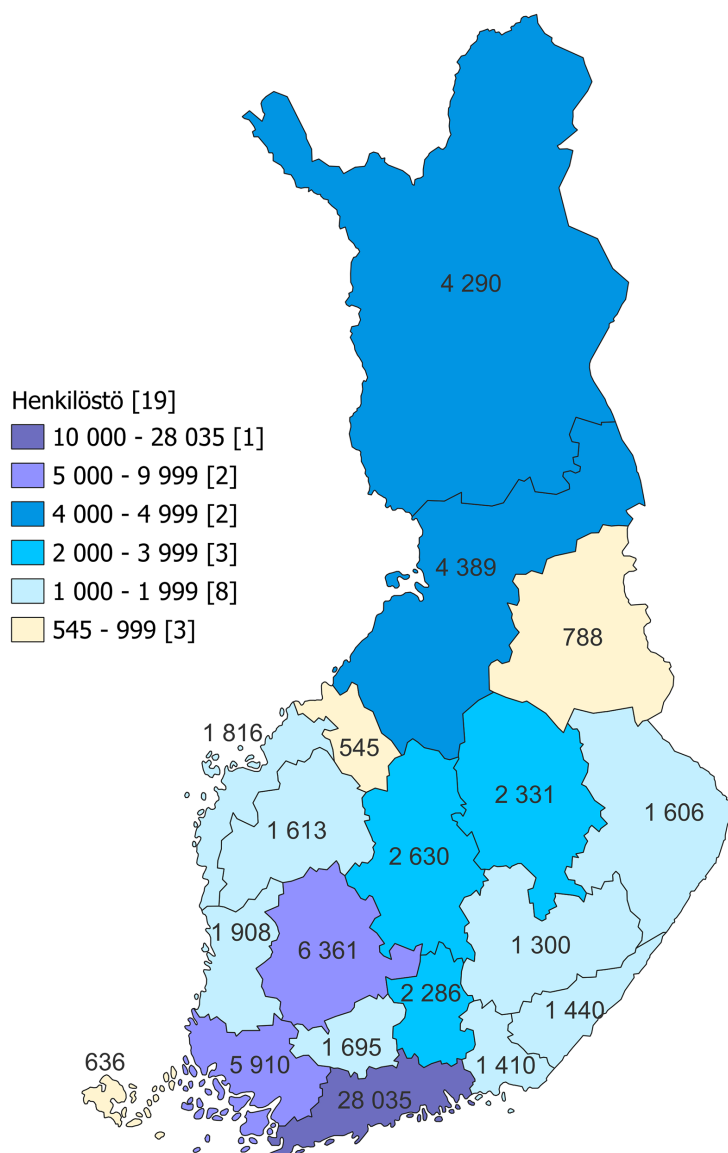
Matkailun ydinklusterin toimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2022 oli 11 miljardia euroa, josta Uudellamaalla sijaitsevien toimipaikkojen osuus oli hieman yli 42 prosenttia (Kuvio 15). Toiseksi eniten liikevaihtoa kertyi Pirkanmaan toimipaikoissa, miljardi euroa. Kolmanneksi eniten liikevaihtoa oli Varsinais-Suomen toimipaikoissa, noin 0,8 miljardia euroa. Ydinklusterin liikevaihdosta lähes 60 prosenttia syntyi ravitsemistoiminnan toimipaikoissa.

Kuvio 15. Matkailun ydinklusterin yritysten liikevaihto vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Alueelliset yritystoimintatilastot. Aluerajojen lähde: Maanmittauslaitos, hallinnolliset aluejaot 03/2023.

Matkailun ydinklusterin toimipaikkojen henkilöstöstä lähes 40 prosenttia työskenteli Uudenmaan toimipaikoissa (Kuvio 16). Pirkanmaan toimipaikoissa työllisyysvaikutus oli 6 361 henkilötyövuotta ja Varsinais-Suomen toimipaikoissa 5 910 henkilötyövuotta. Ydinklusterin henkilöstömäärästä lähes 70 prosenttia oli ravitsemistoiminnan toimipaikoissa.

Kuvio 16. Matkailun ydinklusterin yritysten henkilöstömäärä (htv) vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Alueelliset yritystoimintatilastot. Aluerajojen lähde: Maanmittauslaitos, hallinnolliset aluejaot 03/2023.

3.2 Majoitustoiminta

3.2.1 Yritysten määrä

Vuonna 2022 majoitustoiminnassa toimi yhteensä 3 200 yritystä (Taulukko 2). Yritysten määrä on vuosittain ollut hienoisessa kasvussa, mutta koronapandemia näyttää kuitenkin hieman hidastaneen kasvua. Majoitustoiminnan osuus koko matkailun ydinklusterin yrityskannasta on noin 11 prosenttia.

Määrällisesti eniten majoitustoiminnan yrityksiä vuonna 2022 oli seuraavissa toimialaluokissa: Hotellit ja Muu majoitus -toimialaryhmään kuuluvassa Lomamökkien vuokraus -luokassa. Majoitustoiminnan toimialaryhmissä yritysten määrässä on ollut vuosittain kasvua, mutta Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet -ryhmässä määrä on hieman vähentynyt pandemian alkamisen jälkeen (Taulukko 2).

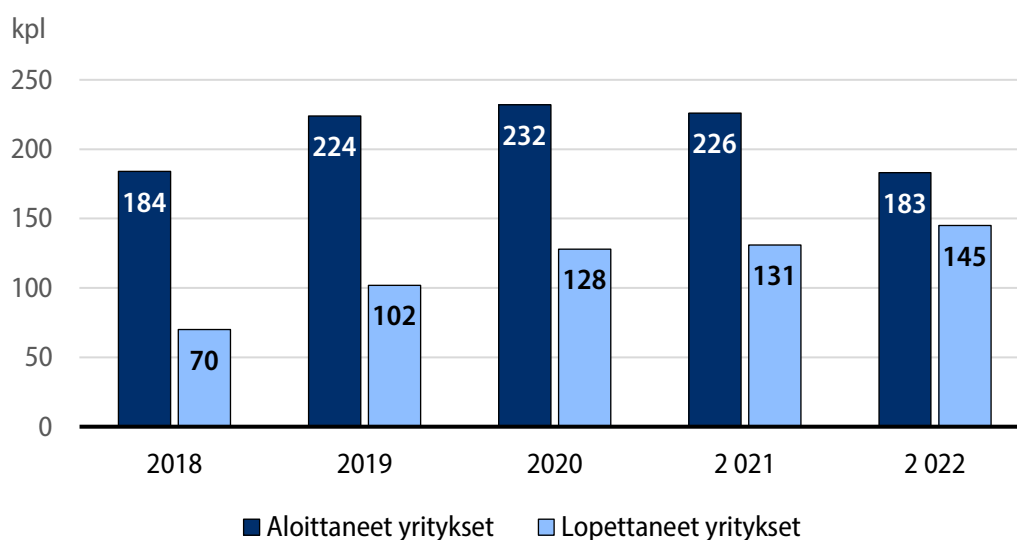
Suhteellisesti eniten ovat kasvaneet lomakylä- ja retkeilymajojen sekä muun majoituksen yritysten määrät, noin 13 prosenttia pandemiaa edeltäneestä ajasta. Majoitustoiminnan eri toimialaluokkien yritysten määrät ilmenevät liitteestä 1.

Taulukko 2. Majoitustoiminnan toimialaryhmien yritysten määrän kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 kpl	2019 kpl	2020 kpl	2021 kpl	2022 kpl
Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet	961	990	1 006	1 000	997
Lomakylät, retkeilymajat ym.	369	398	422	437	451
Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuautoalueet	181	183	192	198	199
Muu majoitus	1 304	1 377	1 463	1 533	1 559
Majoitustoiminta yhteensä	2 815	2 948	3 083	3 168	3 206

Vuonna 2022 toimintansa aloitti 184 uutta majoitustoiminnan yritystä (Kuvio 17). Toimintansa lopetti 145 yritystä eli 4,5 prosenttia yritysten määrästä. Vuonna 2022 lopettaneiden määrä oli suurin viiden viimeisen vuoden aikana. Lopettaneiden yritysten määrä on kasvanut suhteellisen tasaisesti koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan, mutta uusien yritysten perustaminen kääntyi pandemian alkamisen jälkeen laskuun. Uusia yrityksiä perustettiin eniten vuonna 2020. Vuosittain uusia yrityksiä on perustettu kuitenkin selvästi enemmän kuin yrityksiä on lopetettu.

Kuvio 17. Majoitustoiminnan aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrän kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

3.2.2 Yritysten liikevaihto

Majoitustoiminnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2022 oli 1,8 miljardia euroa. Liikevaihto kasvoi edellisvuodesta 67 prosenttia ja 72 prosenttia verrattuna vuoteen 2020 (Taulukko 3).

Hotellien ja vastaavien majoitusliikkeiden liikevaihto oli 82 prosenttia koko majoitustoiminnan yhteenlasketusta liikevaihdosta. Vaikka Muu majoitus -toimialaryhmän yritysten määrä oli suurin eli 48 prosenttia koko majoitustoiminnan yritysmäärästä, kertyi toimialaryhmässä vain seitsemän prosenttia liikevaihdosta. Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet ovat huomattavasti isompia yrityksiä kuin muun majoitustoiminnan yritykset, joista iso osa on mikroyrityksiä.

Taulukko 3. Majoitustoiminnan yritysten liikevaihdon kehitys vuosina 2018–2022.

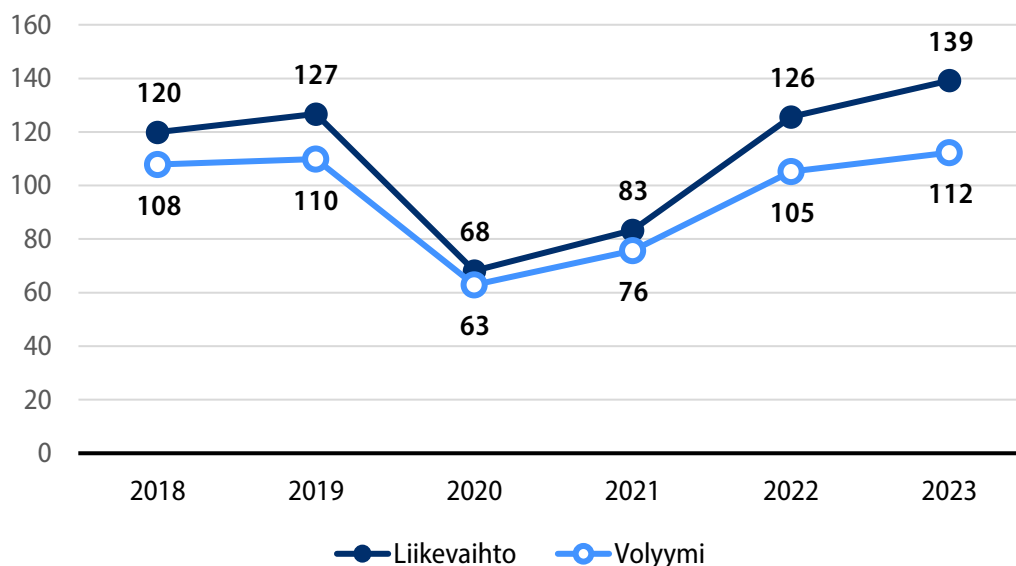
Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 M€	2019 M€	2020 M€	2021 M€	2022 M€
Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet	1 488	1 534	863	900	1 590
Lomakylät, retkeilymajat ym.	83	90	88	67	98
Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuautoalueet	35	34	34	40	43
Muu majoitus	92	97	92	100	129
Majoitustoiminta yhteensä	1 699	1 756	1 078	1 109	1 860

Kun liikevaihdosta poistetaan hintojen muutosten vaikutus, majoituspalvelujen tuotanto on kasvanut selvästi hitaammin kuin liikevaihto pandemian alkamisen jälkeen (Kuvio 18). Vuonna 2022 majoituspalvelujen volyymi⁹ oli vielä alle vuoden 2019 tason, mutta vuonna 2023 volyymi ylitti vertailuvuoden 2019 volyymin niukasti.

9 Volyymi-indeksi on suhdeluku, joka kuvaa volyymin suhteellista muutosta. Volyymi-indeksi huomioi inflaation.

Kuvio 18. Majoitustoiminnan liikevaihdon ja volyymin indeksien kuvaajat vuosina 2018–2023 (työpäiväkorjattu indeksisarja, 2015 = 100). Lähde: Tilastokeskus, Palvelualojen liikevaihtokuvaaja.

3.2.3 Yritysten taloudellinen tilanne

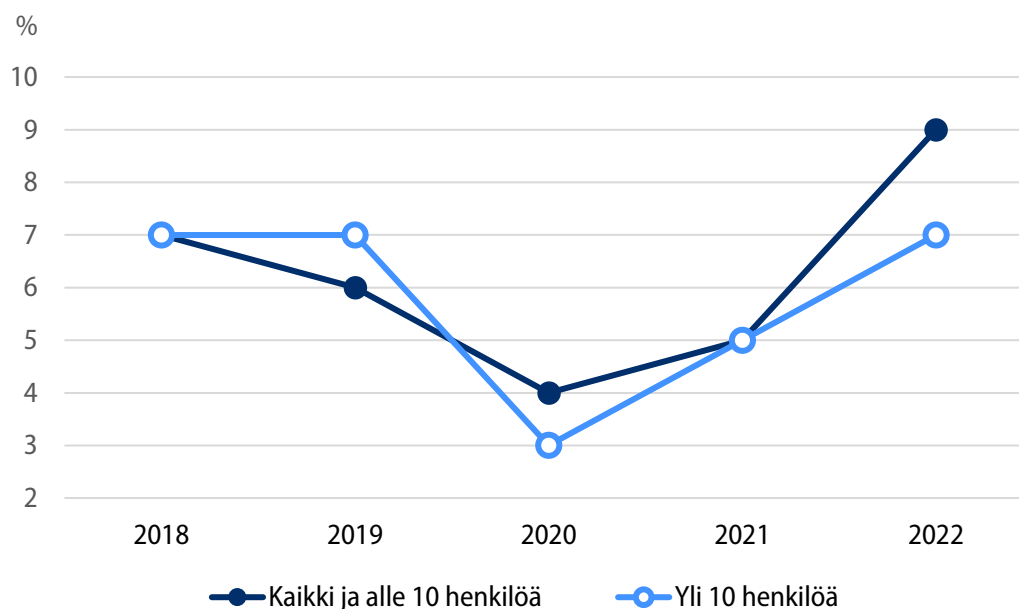
Kannattavuus

Majoitustoiminnan yritysten **käyttökateprosentin**¹⁰ mediaani vuonna 2022 oli yhdeksän prosenttia, mikä on selkeästi parannus edellisistä vuosista. Kuviossa 19 on esitetty käyttökateprosentin mediaanien kehitys kaikilla majoitustoiminnan yrityksillä ja yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä. Alle 10 henkilöä työllistävien yritysten tunnusluvut eivät eroa koko aineistojoukon tunnusluvuista.

Käyttökateprosentti on parantunut enemmän alle 10 henkilöä työllistävillä verrattuna yli 10 henkilöä työllistäviin yrityksiin. Toimialaryhmiä tarkasteltaessa hotelleilla ja muilla vastaavilla majoitusliikkeillä käyttökateprosentti on heikompi kuin muilla majoitustoiminnan toimialaryhmillä, kuten lomakylillä ja leirintäalueilla. (Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.)

10 Käyttökateprosentti = $100 \times \text{käyttökate} / \text{liiketoiminnan tuotot yhteensä}$. Käyttökate kertoo yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Liiketoiminnan tuotot yhteensä = liikevaihto + liiketoiminnan muut tuotot. Käyttökateprosentille ei ole olemassa yleispätevää ohjearvoa. Palvelualoilla käyttökateprosentti on yleensä 5–15 prosenttia. (Alma Talent.)

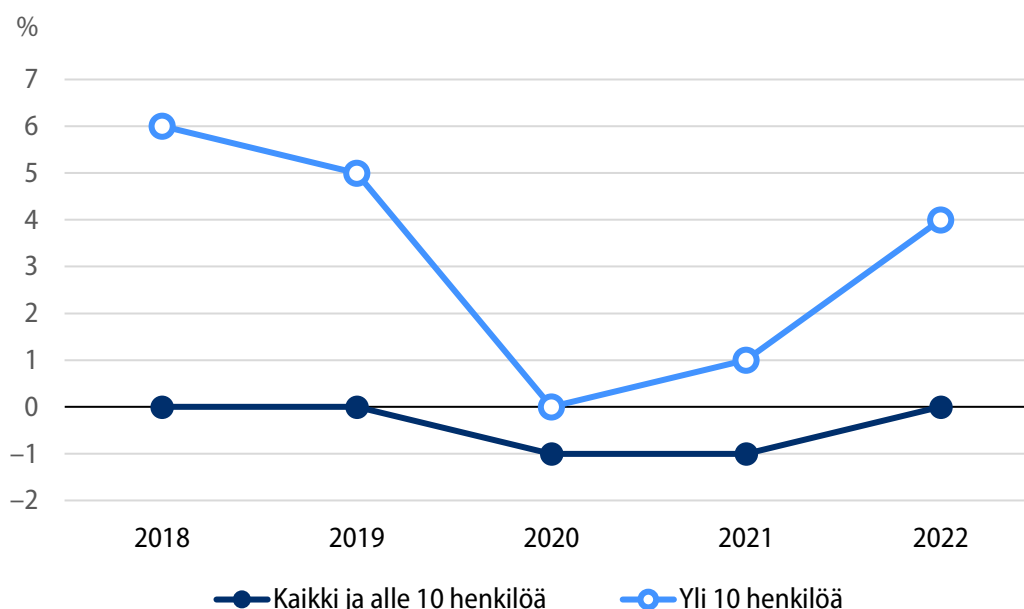
Kuvio 19. Majoitustoiminnan yritysten käyttökateprosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

Majoitustoiminnan yritysten **kokonaispääoman tuottoprosentin**¹¹ mediaani oli nolla prosenttia vuonna 2022, ja pahimpina pandemiavuosina luku oli negatiivinen (Kuvio 20). Koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan tunnusluku on ollut heikolla tasolla, paitsi yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä se oli ennen pandemiaa tyydyttävällä tasolla. Alle 10 henkilöä työllistävien yritysten tunnusluvut eivät eroa koko aineistojoukon tunnusluvuista.

11 Kokonaispääoman tuottoprosentti = $100 \times (\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot}) / \text{kokonaispääoma}$ keskimäärin tilikaudella. Kokonaispääoman tuottoprosentin viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Hyvä = yli 10 prosenttia, tyydyttävä = 5–10 prosenttia ja heikko = alle 5 prosenttia. (Alma Talent.)

Kuvio 20. Majoitustoiminnan yritysten kokonaispääoman tuottoprosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

Vakavaraisuus

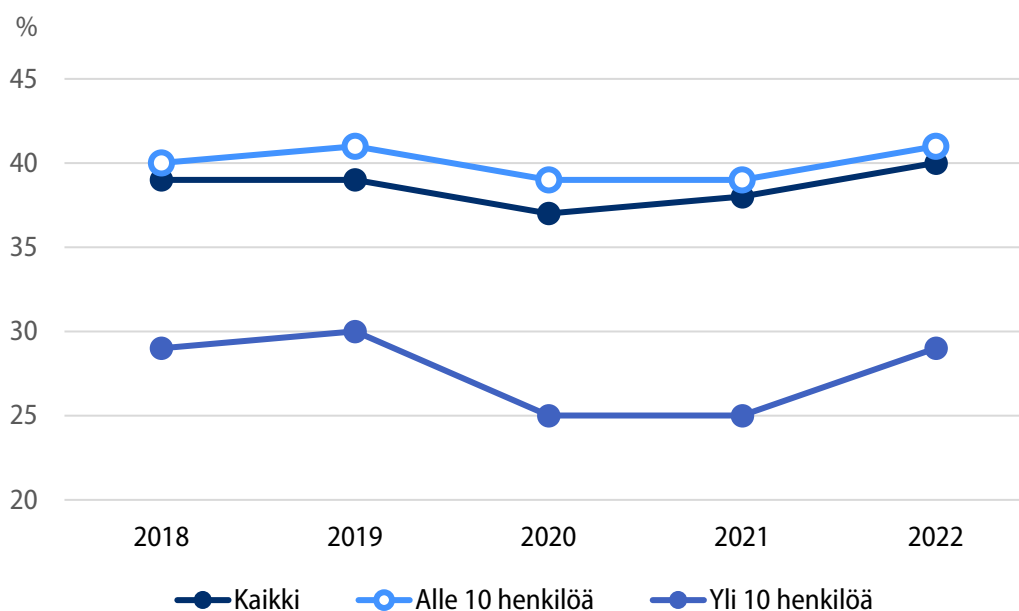
Majoitustoiminnan yritysten **omavaraisuusasteen**¹² mediaani vuonna 2022 oli 40 prosenttia eli hyvää tasoa. Tunnusluku on ollut koko tarkastelujakson eli vuosina 2018–2022 yrityksillä keskimäärin hyvää tasoa, myös pandemian alkamisen jälkeen (Kuvio 21).

Alle 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä omavaraisuusaste on ollut hieman parempi kuin keskimäärin, mutta yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä selkeästi heikompi ja tyydyttävää tasoa. Ero pienempiin yrityksiin kasvoi pandemian aikana, mutta supistui vuonna 2022.

Toimialaryhmistä leirintä-, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueiden omavaraisuusasteen mediaani on kehittynyt kaikista positiivisimmin: se oli vuonna 2022 peräti 63 prosenttia. Heikoin tilanne on hotelleilla ja vastaavilla majoitusliikkeillä, joilla omavaraisuusaste oli 32 prosenttia.

12 Omavaraisuusaste = $100 \times \text{omat varat} / (\text{oikaistun taseen loppusumma} - \text{tehtyyn työhön perustuvat ennakkomaksut})$. Viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Erinomainen = yli 50 prosenttia, hyvä = 35–50 prosenttia, tyydyttävä = 25–35 prosenttia, välttävä = 15–25 prosenttia ja heikko alle 15 prosenttia. (Alma Talent.)

Kuvio 21. Majoitustoiminnan omavaraisuusasteen mediaanin kehitys majoitustoiminnan yrityksillä vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

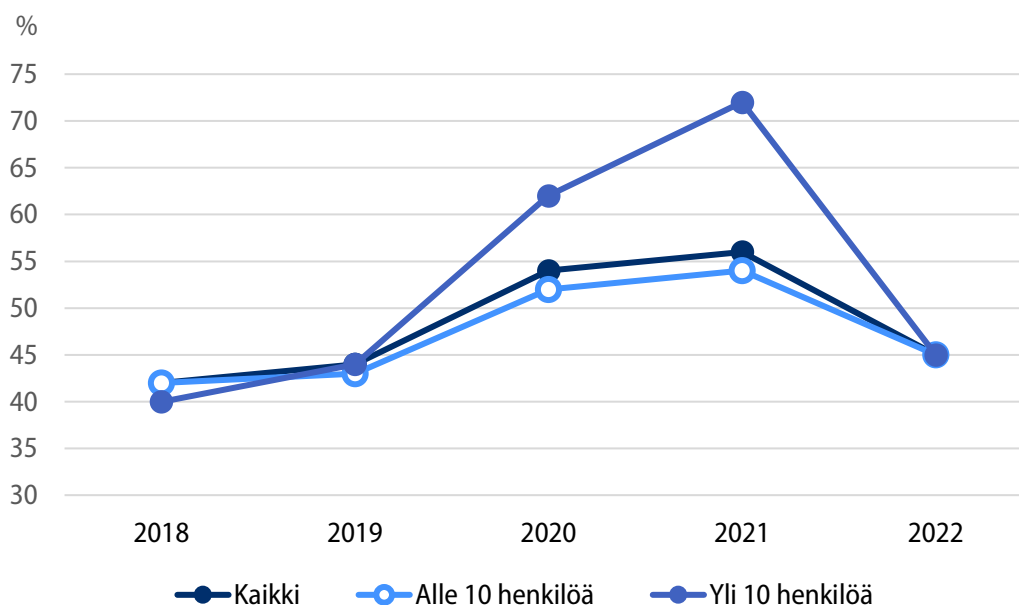

Majoitustoiminnan yritysten **suhteellisen velkaantuneisuusprosentin**¹³ mediaani kasvoi selkeästi pandemian alkamisen jälkeen, mikä tarkoittaa suhteellisen velkaantuneisuusprosentin heikkenemistä. Tunnusluku parani vuonna 2022 (45 prosenttia), mutta oli edelleen tyydyttävää tasoa (Kuvio 22).

Eniten suhteellinen velkaantuneisuusprosentti heikkeni pandemian alkamisen jälkeen yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä, mutta tunnusluku parani niilläkin vuonna 2022 jo samalle tasolle kuin pienemmillä yrityksillä. Toimialaryhmistä heikoin suhteellinen velkaantuneisuus oli lomakylillä ja retkeilymajoilla vuonna 2021, peräti 93 prosenttia, mutta niilläkin tilanne parani pandemiaa edeltäneelle tasolle vuonna 2022. (Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.)

13 Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti = $100 \times (\text{oikaistun taseen velat} - \text{saadut ennakkomaksut}) / \text{liikevaihto}$. Viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Hyvä = alle 40 prosenttia, tyydyttävä = 40–80 prosenttia ja heikko yli 80 prosenttia. Jos liikevaihto laskee ja velat pysyvät ennallaan, tarkoittaa se suhteellisen velkaantuneisuusprosentin kasvua. (Alma Talent.)

Kuvio 22. Majoitustoiminnan yritysten suhteellisen velkaantuneisuusprosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

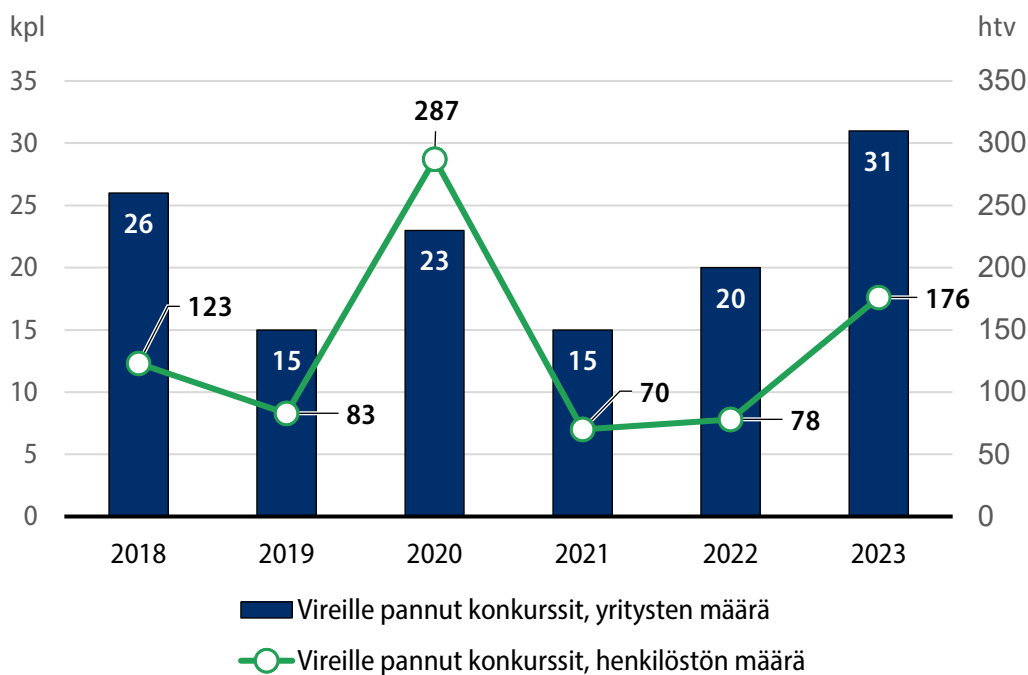
Konkurssit

Majoitustoiminnassa pantiin vuonna 2023 vireille 31 konkurssia, mikä oli yksi prosentti alan yritysten kokonaismäärästä. Vireille pannuissa konkurseissa yritysten henkilöstömäärä oli yhteensä 176 henkilötyövuotta (Kuvio 23). Vuonna 2023 vireille pantujen konkurssien määrä kasvoi 50 prosentilla, ja yrityksissä olleen henkilöstön määrä kaksinkertaistui edellisvuodesta.

Vuonna 2020 vireille pantuja konkurseja oli 23, ja niitä koskevissa yrityksissä henkilöstömäärä oli yhteensä 287 henkilötyövuotta, mikä on tarkastelujakson suurin määrä. Konkurseista suurin osa oli hotelleja tai vastaavia majoitusliikkeitä.

Vuonna 2023 vireille pantujen konkurssien määrään ovat vaikuttaneet vuonna 2020 alkaneen koronapandemian matkustusrajoitukset ja vuonna 2022 alkaneen Venäjän hyökkäyssodan Ukrainaan aiheuttamat haasteet, kuten kustannus- ja energiakriisi.

Kuvio 23. Majoitustoiminnan yrityksissä vireille pantujen konkurssien määrän ja yrityksissä olleiden henkilöstömäärien (htv) kehitys vuosina 2018–2023. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

3.2.4 Yritysten henkilöstömäärän kehitys ja työllisyys

Majoitustoiminnan työllisyysvaikutus vuonna 2022 oli 9 300 henkilötyövuotta. Alan yritysten henkilöstömäärä kasvoi merkittävästi eli 40 prosenttia vuodesta 2021 vuoteen 2022 (Taulukko 4).

Majoitustoiminnan ryhmistä merkittävin työllistäjä oli Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet -toimialaryhmä, jossa työskenteli 85 prosenttia majoitustoiminnan henkilöstöstä. Toimialaryhmän henkilöstömäärä kasvoi yli 43 prosenttia vuonna 2022 edellisvuodesta. Vuosien 2021 ja 2022 henkilöstömäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia niitä edeltäneiden vuosien määriin Tilastokeskuksen uudistuksen¹⁴ vuoksi.

14 <https://www.stat.fi/muutostiedote/cl830vmdylj6y0dvxnwsr6dbg>.

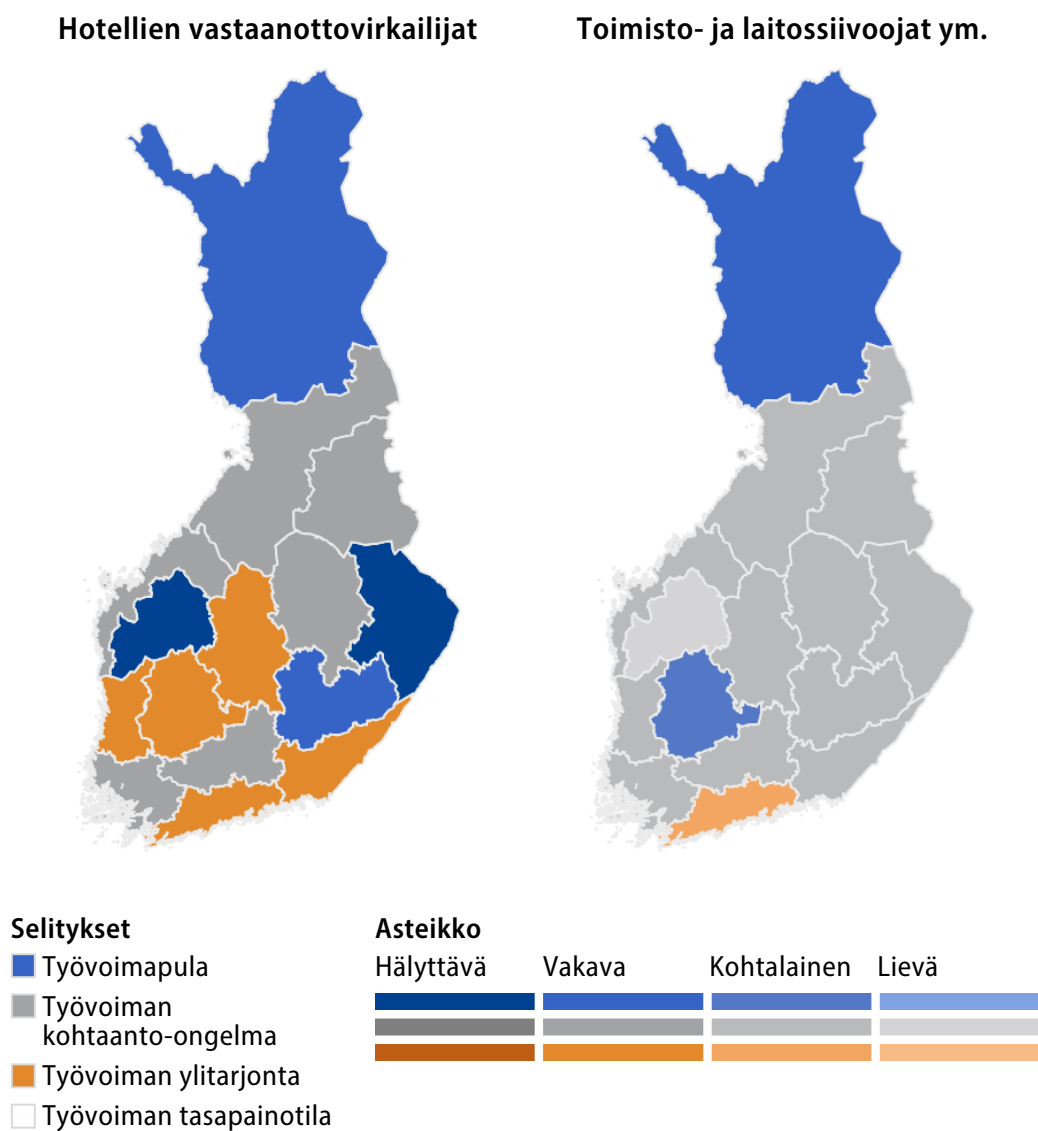
Taulukko 4. Majoitustoiminnan yritysten henkilöstömäärän (htv) kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 htv	2019 htv	2020 htv	2021 htv	2022 htv
Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet	8 466	8 783	6 861	5 564	7 964
Lomakylät, retkeilymajat ym.	497	603	534	343	448
Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuautoalueet	333	345	321	256	297
Muu majoitus	699	728	709	475	598
Majoitustoiminta yhteensä	9 995	10 459	8 425	6 638	9 307

Tarkasteltaessa hotellien vastaanottovirkailijoiden joulukuun 2023 työllisyys-tilannetta työvoimapulaa oli Lapissa, Etelä-Pohjanmaalla, Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa (Kuvio 24). Työvoimasta oli ylitarjontaa Uudellamaalla, Kaakkois-Suomessa, Keski-Suomessa, Pirkanmaalla ja Satakunnassa. (Työvoimabarometri.)

Siivoojista oli pulaa Lapissa ja Pirkanmaalla joulukuussa 2023. Uudellamaalla oli työvoiman ylitarjontaa. (Työvoimabarometri.)

Kuvio 24. Hotellien vastaanottovirkailijoiden sekä toimisto- ja laitossiivoojien kohtaantotilanne joulukuussa 2023. Lähde: Työvoimabarometri, Ammatit.

3.2.5 Suurimmat yritykset

Majoitustoiminnan liikevaihdoltaan 15 suurimmasta yrityksestä kaikki yhtä lukuun ottamatta olivat hotelleja vuonna 2022 (Liite 4). Ainoastaan rantasalmelaisen Järvisydän Oy:n TOL-luokkana on Lomakylät yms. majoitus. Liikevaihdoltaan suurin yritys oli ruotsalaiseen Scandic Hotels Group AB:hen kuuluva Scandic Hotels Oy, jolla on Suomessa 37 hotellia. Scandic Hotels Group AB omistaa yhteensä 280 hotellia Pohjoismaissa, Saksassa ja Isossa-Britanniassa.

Liikevaihdolla mitattuna toiseksi suurin majoitustoiminnan yritys vuonna 2022 oli Sokotel Oy, joka on osa S-ryhmää. Sokotel Oy operoi kahdella brändillä Suomessa ja Virossa: Sokos Hotels (14 hotellia) ja Radisson Blu Hotels (7 hotellia). Scandic Hotels Oy:n ja Sokotel Oy:n liikevaihto lähes kaksinkertaistui vuodesta 2021, jolloin koronapandemia vaikutti vielä huomattavasti hotellien käyttöasteeseen.

Kolmantena listalla oli intialaisen Mahindra Holidays & Resorts Indian Ltd:n omistama Holiday Club Resort Oy, jolla on kohteita Suomessa, Ruotsissa ja Espanjassa. Holiday Club Resort kuuluu kansainväliseen RCI-lomanvaihtojärjestelmään.

3.2.6 Investoinnit

Majoitustoiminnan yritysten aineettomat¹⁵ ja aineelliset¹⁶ nettoinvestoinnit¹⁷ olivat 118 miljoonaa euroa vuonna 2022 ja 30 prosenttia pienemmät kuin vuonna 2020 (Kuvio 25). Vuonna 2020 nettoinvestoinnit olivat edellisvuosia suuremmat, mutta päätökset investoinneista oli todennäköisesti tehty jo ennen pandemian alkua. Investointien määrä on vähentynyt eniten hotellien ja vastaavien majoitusliikkeiden kohdalla.

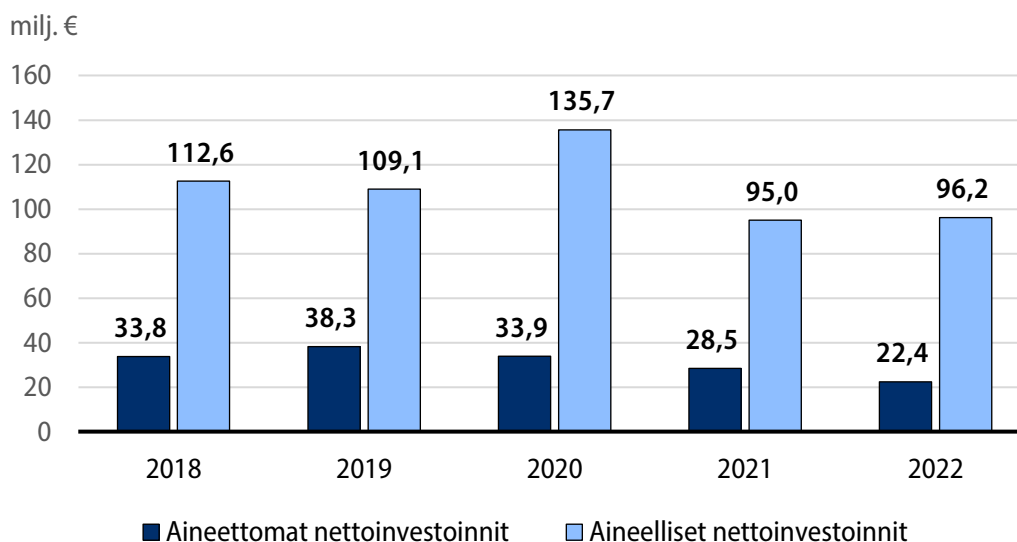
Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat haasteet eivät näy vielä vuoden 2022 investointimäärissä. Korkea korkotaso on vähentänyt yritysten investointihalukkuutta vuonna 2023.

15 Aineeton investointi = vastikkeellinen oikeus, kuten lisenssi, patentti tai kehityshanke

16 Aineellinen investointi = kiinteä omaisuus, kuten kiinteistö, toimitila, laite tai kone

17 Nettoinvestoinnit = käyttöomaisuuden lisäys – käyttöomaisuuden vähennys

Kuvio 25. Majoitustoiminnan yritysten nettoinvestoinnit (miljoonaa euroa) vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

3.2.7 Toimipaikkojen määrä, liikevaihto ja henkilöstömäärä maakunnittain

Majoitustoiminnassa oli vuonna 2022 yhteensä 3 500 toimipaikkaa eri maakunnissa. Uudellamaalla sijaitsevia toimipaikkoja oli 17 prosenttia ja Lapissa 14 prosenttia. Seuraavaksi eniten toimipaikkoja oli Pohjois-Pohjanmaalla, Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla (Taulukko 5).

Liikevaihtoa Uudellamaalla sijaitsevilla toimipaikoilla oli yli 600 miljoonaa euroa, mikä on yli 30 prosenttia kaikkien toimipaikkojen liikevaihdosta. Uudenmaan toimipaikkojen henkilöstömäärä oli yli 27 prosenttia koko henkilöstömäärästä. Lapin toimipaikoissa muodostui liikevaihtoa yli 300 miljoonaa euroa, mikä on yli 15 prosenttia kaikkien toimipaikkojen liikevaihdosta. Lapin toimipaikkojen henkilöstömäärä oli lähes 14 prosenttia toimipaikkojen henkilöstömäärästä.

Taulukko 5. Majoitustoiminnan toimipaikkojen, liikevaihdon ja henkilöstön (htv) jakaantuminen maakunnittain vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto.

Maakunta	Toimipaikat kpl	Liikevaihto M€	Henkilöstömäärä htv
Ahvenanmaa	123	32	243
Etelä-Karjala	103	42	292
Etelä-Pohjanmaa	114	41	312
Etelä-Savo	190	54	308
Kainuu	96	34	249
Kanta-Häme	67	38	225
Keski-Pohjanmaa	34	9	109
Keski-Suomi	159	95	463
Kymenlaakso	85	26	184
Lappi	506	304	1 442
Pirkanmaa	221	171	692
Pohjanmaa	75	39	201
Pohjois-Pohjanmaa	294	119	658
Pohjois-Savo	144	68	509
Päijät-Häme	109	52	285
Satakunta	103	38	250
Uusimaa	608	611	2 832
Varsinais-Suomi	270	126	762
Tuntematon	10	0	4
Yhteensä	3 454	1 960	10 365

3.3 Ravitsemistoiminta

3.3.1 Yritysten määrä

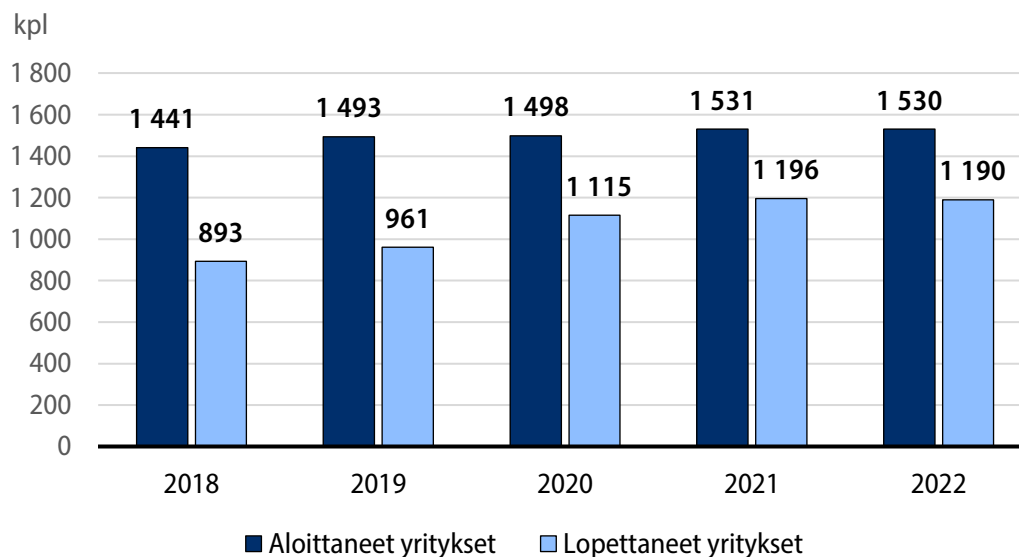
Vuonna 2022 ravitsemistoiminnassa toimi 12 900 yritystä (Taulukko 6). Viimeiset kolme vuotta ravitsemistoiminnan yritysten määrä on pysynyt hyvin samalla tasolla. Vuonna 2022 ravitsemistoiminnan yrityksistä lähes 44 prosenttia oli ravintoloita ja noin 27 prosenttia kahvila-ravintoloita.

Taulukko 6. Ravitsemistoiminnan toimialaryhmien yritysten määrän kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 kpl	2019 kpl	2020 kpl	2021 kpl	2022 kpl
Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta	9 295	9 549	9 594	9 659	9 900
Ateriapalvelut ja muut ravitsemispalvelut	1 550	1 580	1 584	1 536	1 545
Baarit ja kahvilat	1 376	1 440	1 401	1 390	1 420
Ravitsemistoiminta yhteensä	12 221	12 569	12 579	12 585	12 865

Vuoden 2019 jälkeen ravitsemistoiminnassa on aloittanut vuosittain noin 1 500 yritystä, mutta lopettaneiden yritysten määrä on kasvanut pandemiaa edeltäneiden vuosien tasosta jonkun verran. Aloittaneiden yritysten määrä on kuitenkin suurempi kuin lopettaneiden. Vuonna 2022 lopettaneita oli hieman alle 1 200 yritystä, mikä on yhdeksän prosenttia alan yritysten kokonaismäärästä (Kuvio 26).

Kuvio 26. Ravitsemistoiminnan aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrän kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

3.3.2 Yritysten liikevaihto

Ravitsemistoiminnan yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2022 oli lähes 6 miljardia euroa, joten liikevaihto nousi pandemiaa edeltäneelle tasolle (Taulukko 7). Liikevaihdossa ei toisaalta näy kohonnut inflaatio.

Ravintoloiden ja vastaavien ravitsemispalveluyritysten liikevaihto oli yli 80 prosenttia koko ravitsemistoiminnan liikevaihdosta vuonna 2022. Ravintoloiden ja vastaavien ravitsemispalveluyritysten liikevaihto ylitti 10 prosentilla vuoden 2019 liikevaihdon, mutta ateria- ja muiden ravitsemispalveluiden yritysten liikevaihto jäi 33 prosenttia alle pandemiaa edeltävän tason. Ravitsemistoiminnan eri toimialaluokkien liikevaihdot ilmenevät liitteestä 2.

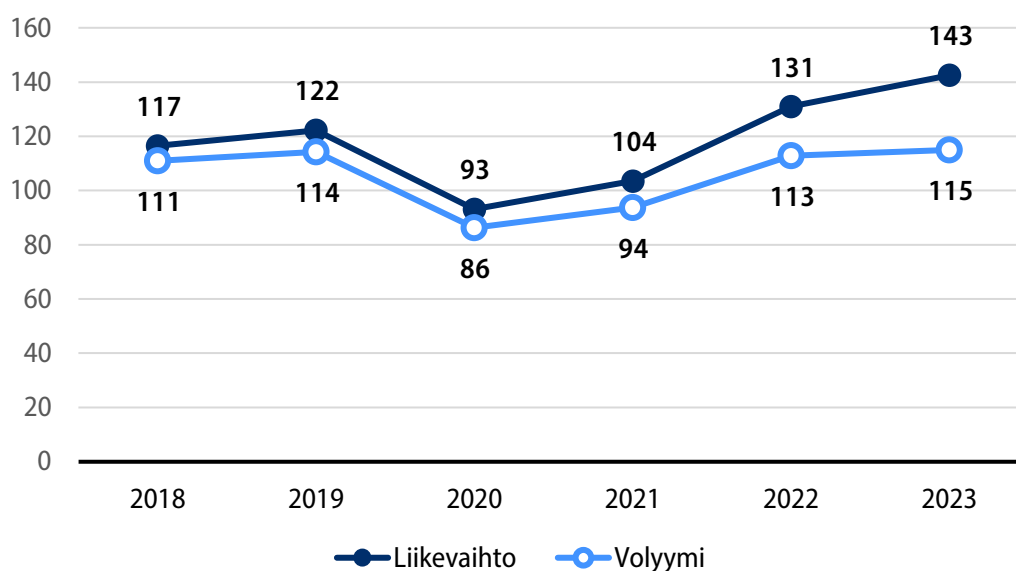
Taulukko 7. Ravitsemistoiminnan yritysten liikevaihdon kehitys vuosina 2018–2022.

Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 M€	2019 M€	2020 M€	2021 M€	2022 M€
Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta	4 206	4 428	3 643	3 879	4 875
Ateriapalvelut ja muut ravitsemispalvelut	1 073	1 132	595	546	758
Baarit ja kahvilat	355	373	288	280	348
Ravitsemistoiminta yhteensä	5 636	5 935	4 527	4 707	5 983

Kun liikevaihtoa korjataan poistamalla hintojen muutosten vaikutus, nähdään, että volyyymi ei ole kehittynyt yhtä suotuisasti (Kuvio 27). Vuonna 2023 kasvu edellisvuodesta oli hyvin vähäinen.

Kuvio 27. Ravitsemistoiminnan liikevaihdon ja volyymin indeksien kuvaajat vuosina 2018–2023 (työpäiväkorjattu indeksisarja, 2015=100). Lähde: Tilastokeskus, Palvelualojen liikevaihtokuvaaja.

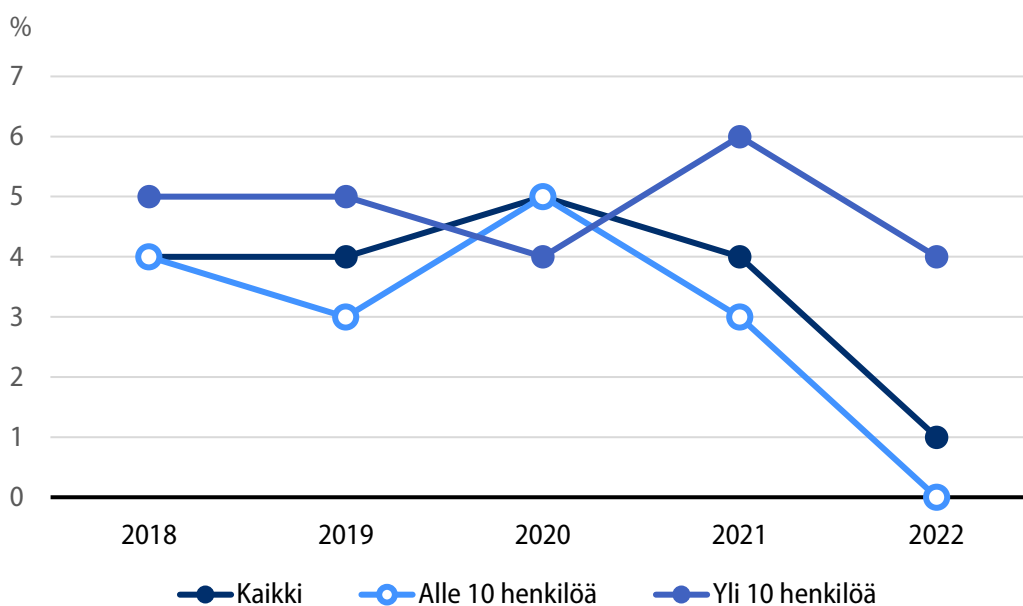
3.3.3 Yritysten taloudellinen tilanne

Kannattavuus

Ravitsemistoiminnan yritysten **käyttökateprosentin**¹⁸ mediaani vuonna 2022 oli yksi prosentti. Laskua edellisvuodesta kolme prosenttiyksikköä (Kuvio 28).

Alle 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä käyttökateprosentin mediaani oli nolla prosenttia, mutta suuremmilla yrityksillä toiminta oli kannattavampaa. Yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä käyttökateprosentin mediaani vuonna 2022 oli neljä prosenttia, mikä oli kaksi prosenttiyksikköä heikompi kuin edellisenä vuonna.

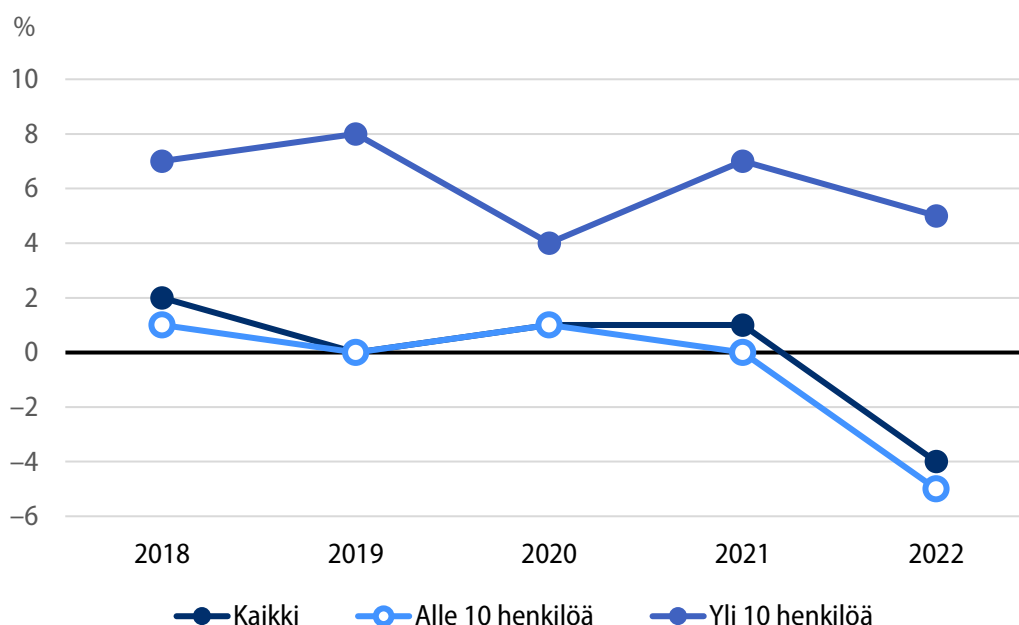
Kuvio 28. Ravitsemistoiminnan yritysten käyttökateprosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

18 Käyttökateprosentti = $100 \times \text{käyttökate} / \text{liiketoiminnan tuotot yhteensä}$. Käyttökate kertoo yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Liiketoiminnan tuotot yhteensä = liikevaihto + liiketoiminnan muut tuotot. Käyttökateprosentille ei ole olemassa yleispätevää ohjearvoa. Palvelualoilla käyttökateprosentti on yleensä 5–15 prosenttia. (Alma Talent.)

Ravitsemistoiminnan yritysten **kokonaispääoman tuottoprosentin**¹⁹ mediaani pysytteli hyvin samalla tasolla vuoteen 2021 saakka, mutta vuonna 2022 se laski negatiiviseksi (Kuvio 29). Yli 10 henkilöä työllistävät yritykset olivat kokonaispääoman tuotto prosentilla mitattuna kannattavampia kuin niitä pienemmät yritykset, joilla kokonaispääoman tuotto prosentti on koko tarkastelujakson vuosina 2018–2022 ollut heikolla tasolla. Vuonna 2022 alkanut kustannusten nousu näkyy myös kokonaispääoman tuotto prosentin merkittävänä heikentymisenä verrattuna aiempiin vuosiin.

Kuvio 29. Ravitsemistoiminnan yritysten kokonaispääoman tuotto prosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

Vuonna 2022 alkanut hintojen nousu on heikentänyt kannattavuutta kaikilla alan yrityksillä. Ateriapalvelut-toimialaryhmän yrityksillä, kuten henkilöstöruokaloilla, kannattavuus ei heikentynyt vuonna 2022 yhtä paljon kuin muilla alan yrityksillä, mutta baareilla ja kahviloilla kannattavuus heikkeni muita enemmän.

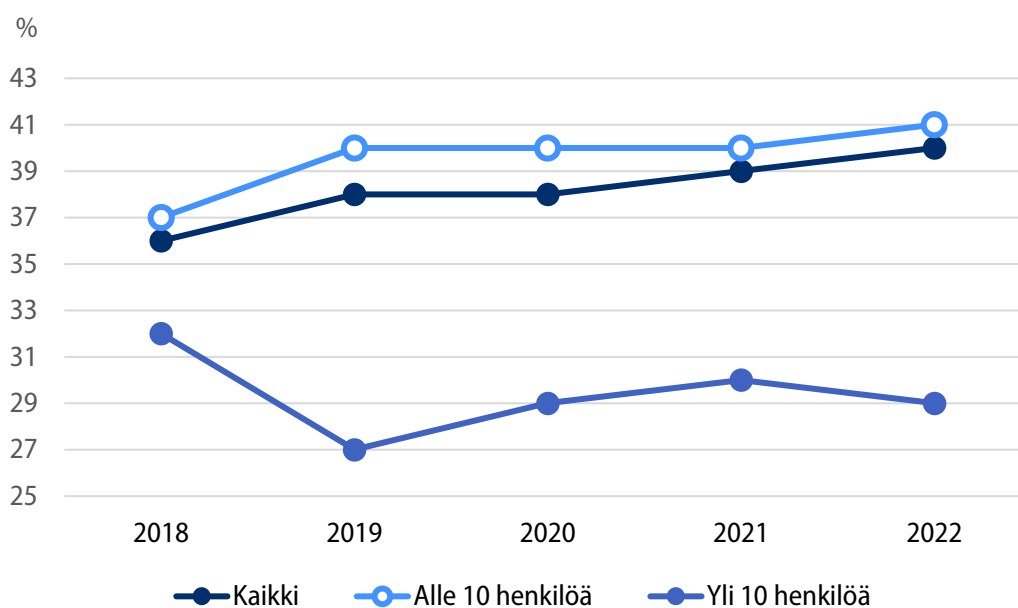
¹⁹ Kokonaispääoman tuotto prosentti = $100 \times (\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot}) / \text{kokonaispääoma}$ keskimäärin tilikaudella. Kokonaispääoman tuotto prosentin viitteelliset ohje arvot ovat seuraavat: Hyvä = yli 10 prosenttia, tyydyttävä = 5–10 prosenttia ja heikko = alle 5 prosenttia. (Alma Talent.)

Vakavaraisuus

Ravitsemistoiminnan yritysten **omavaraisuusasteen**²⁰ mediaani (Kuvio 30) on tarkastelujakson 2018–2022 aikana hiukan noussut vuosittain. Vuonna 2022 omavaraisuusaste oli 40 prosenttia, mikä vastaa hyvää tasoa.

Alle 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä omavaraisuusasteen mediaani on ollut noin 10 prosenttiyksikköä korkeampi kuin yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä, joilla omavaraisuusasteen mediaani on ollut tyydyttävällä tasolla koko tarkastelujakson vuosina 2018–2022. Yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä omavaraisuusaste hieman heikkeni vuonna 2022 edellisvuoden arvosta.

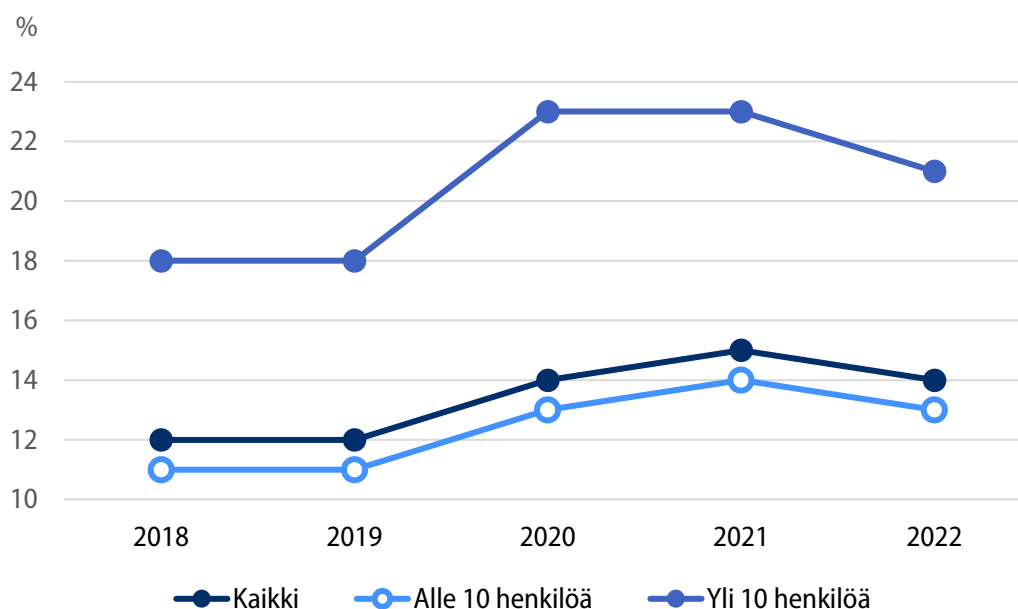
Kuvio 30. Ravitsemistoiminnan yritysten omavaraisuusasteen mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

20 Omavaraisuusaste = $100 \times \text{omat varat} / (\text{oikaistun taseen loppusumma} - \text{tehtyyn työhön perustuvat ennakkomaksut})$. Viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Erinomainen = yli 50 prosenttia, hyvä = 35–50 prosenttia, tyydyttävä = 25–35 prosenttia, välttävä = 15–25 prosenttia ja heikko = alle 15 prosenttia. (Alma Talent.)

Ravitsemistoiminnan yritysten **suhteellisen velkaantuneisuusprosentin**²¹ (Kuvio 31) mediaani on pandemian alkamisen jälkeen hiukan heikentynyt, mutta se parani kuitenkin hiukan vuonna 2022 (14 prosenttia). Vaikka isojen ja pienten yritysten kehitys on ollut samantyyppistä, on yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä suhteellinen velkaantuneisuus ollut selvästi korkeampi koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan. Suhteellisen velkaantuneisuusprosentin mediaanin tasoa voi kuitenkin sanoa hyväksi.

Kuvio 31. Ravitsemistoiminnan yritysten suhteellisen velkaantuneisuusprosentin mediaanin kehitys majoitustoiminnan yrityksillä vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

Vakavaraisuus parani hieman ravitsemistoiminnan yrityksillä vuonna 2022 edelliseen vuoteen verrattuna. Kehitys oli samanlainen kaikissa alan toimialaryhmissä.

21 Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti = $100 \times (\text{oikaistun taseen velat} - \text{saadut ennakkomaksut}) / \text{liikevaihto}$. Viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Hyvä = alle 40 prosenttia, tyydyttävä = 40–80 prosenttia ja heikko yli 80 prosenttia. Jos liikevaihto laskee ja velat pysyvät ennallaan, tarkoittaa se suhteellisen velkaantuneisuusprosentin kasvua. (Alma Talent.)

Konkurssit

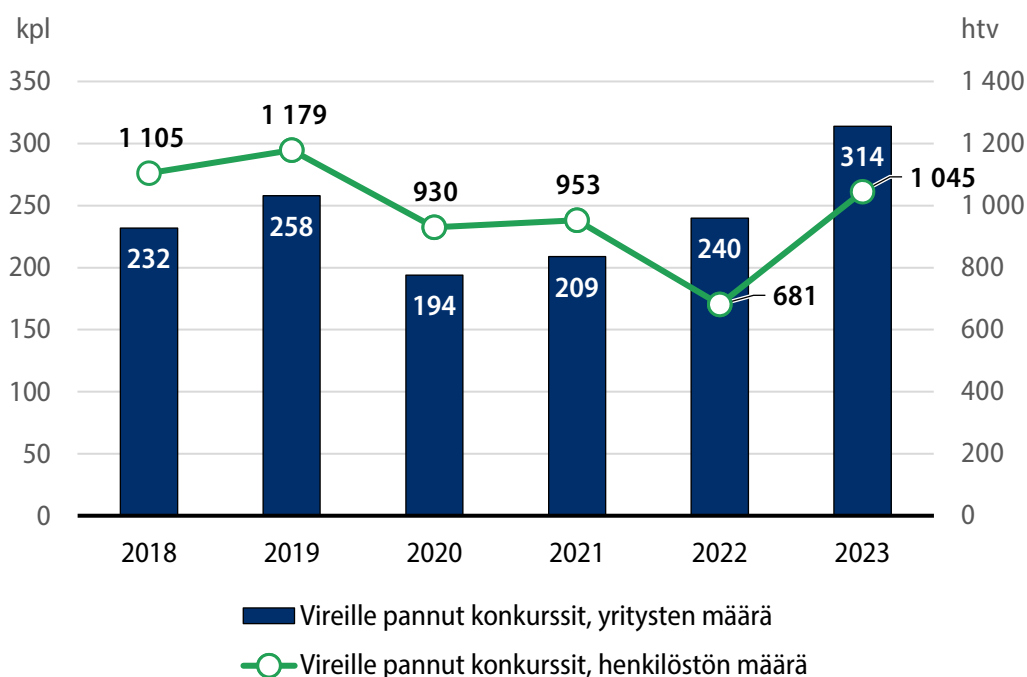
Ravitsemistoiminnassa pantiin vuonna 2023 vireille 314 konkurssia, mikä oli 30 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna ja kolme prosenttia alan yritysten kokonaismäärästä. Vireille pantujen konkurssien määrä on kasvanut vuodesta 2020 lähtien ja kasvu kiihtyi vuoden 2023 aikana (Kuvio 32).

Konkurssien määrään on vaikuttanut pandemia ja sen jälkeinen kustannusten nousu. Konkurseista pääosa on kohdistunut ravintoloihin ja vastaaviin yrityksiin.

Vuonna 2020 konkurssihakemusten määrä oli pienin tarkastelujaksolla. Kyseisen vuoden tilanteeseen vaikuttivat merkittävästi valtion toimenpiteet yrityksille koronapandemiasta selviytymiseksi.

Vuosina 2022 ja 2023 yritykset, joihin konkurssihakemus kohdistui, olivat henkilöstömäärältään pienempiä kuin aiempina vuosina. Pienemmillä yrityksillä on yleensä vähemmän ns. puskuria erilaisista kriiseistä selviytymiseksi kuin isommilla. Kun koronapandemiaa seurasi kustannusten nousu, erityisesti pienet yritykset ovat olleet vaikeuksissa.

Kuvio 32. Ravitsemistoiminnan yrityksissä vireille pantujen konkurssien ja yritysten henkilöstömäärien (htv) kehitys vuosina 2018–2023. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

3.3.4 Yritysten henkilöstömäärä ja työllisyys

Ravitsemistoiminnan yritysten henkilöstömäärä vuonna 2022 oli 46 000 henkilötyövuotta, mikä oli lähes 20 prosenttia suurempi kuin vuonna 2021 (Taulukko 8). Määrä oli kuitenkin vielä 17 prosenttia alle vuoden 2019 henkilöstömäärän, mutta toisaalta on huomioitava, että vuosien 2021 ja 2022 henkilöstömäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia edeltäneisiin vuosiin nähden Tilastokeskuksen laskentatavan uudistuksen²² vuoksi. Ravintoloiden ja vastaavien ravitsemispalveluyritysten henkilöstömäärä vuonna 2022 oli 76 prosenttia koko ravitsemisalan henkilöstöstä.

Taulukko 8. Ravitsemistoiminnan yritysten henkilöstömäärän (htv²³) kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

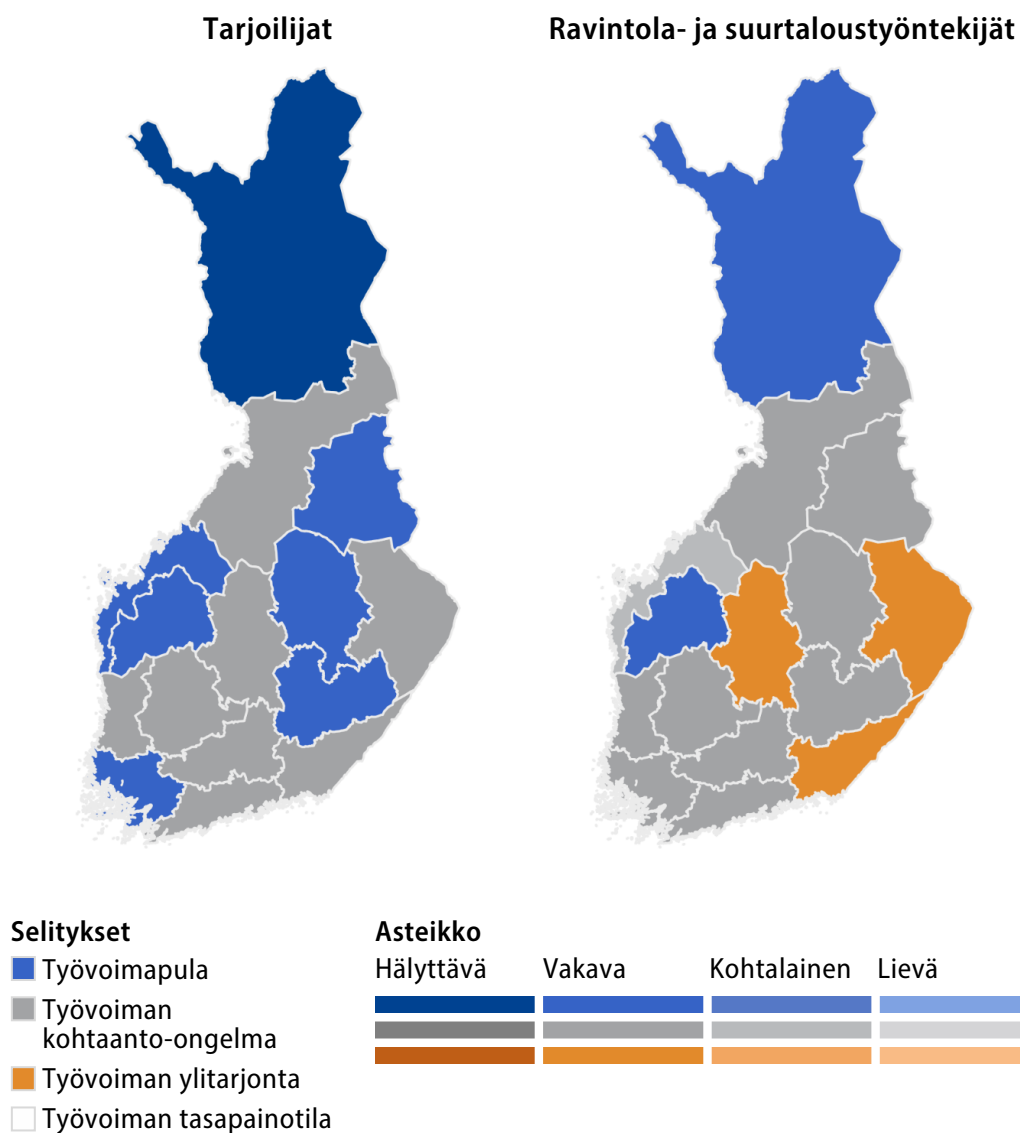
Toimialaryhmä	2018 htv	2019 htv	2020 htv	2021 htv	2022 htv
Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta	38 301	40 324	36 682	29 313	35 283
Ateriapalvelut ja muut ravitsemispalvelut	11 597	11 715	7 902	7 013	7 981
Baarit ja kahvilat	3 389	3 720	3 100	2 271	2 772
Ravitsemistoiminta yhteensä	53 287	55 759	47 684	38 597	46 036

Joulukuun 2023 työvoimabarometrin mukaan yrityksillä oli pulaa tarjoilijoista erityisesti Lapissa, mutta pulaa oli myös Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen maakunnissa. Ravintola- ja suurtaloustyöntekijöistä oli joulukuussa 2023 pulaa Lapissa ja Etelä-Pohjanmaalla. Työvoiman ylitarjontaa on Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa ja Kaakkois-Suomessa (Kuvio 33).

22 <https://www.stat.fi/muutostiedote/cl830vmdylj6y0dvnwsr6dbg>.

23 htv = henkilötyövuosi. Esimerkiksi yrityksen työllistäessä kokopäiväisesti kaksi henkilöä puolen vuoden ajan kyseessä on yksi henkilötyövuosi.

Kuvio 33. Tarjoilijoiden sekä ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden kohtaantotilanne joulukuussa 2023. Lähde: Työvoimabarometri, Ammatit.

3.3.5 Suurimmat yritykset

Ravitsemistoiminnan kolme suurinta yritystä kuuluvat henkilöstö- ja laitosruokalat -toimialaluokkaan (Liite 5). Liikevaihdoltaan suurin oli Compass Group Finland Oy, joka on osa kansainvälistä Compass Group -konsernia, jonka emoyhtiö on Iso-Britanniassa. Suomessa yrityksen brändejä ovat Food & Co, Market 24/7, Tastory ja Amica. Yrityksellä on Suomessa noin 3 000 työntekijää, jotka työskentelevät yli 500 toimipaikassa.

Liikevaihdoltaan toiseksi suurimman, Leijona Catering Oy:n, liikevaihto oli alle puolet suurimman ravitsemistoiminnan yrityksen liikevaihdosta. Leijona Catering Oy:n aterioita nauttivat pääasiassa Puolustusvoimien varusmiehet ja henkilöstö sekä Rikosseuraamuslaitoksen asiakkaat.

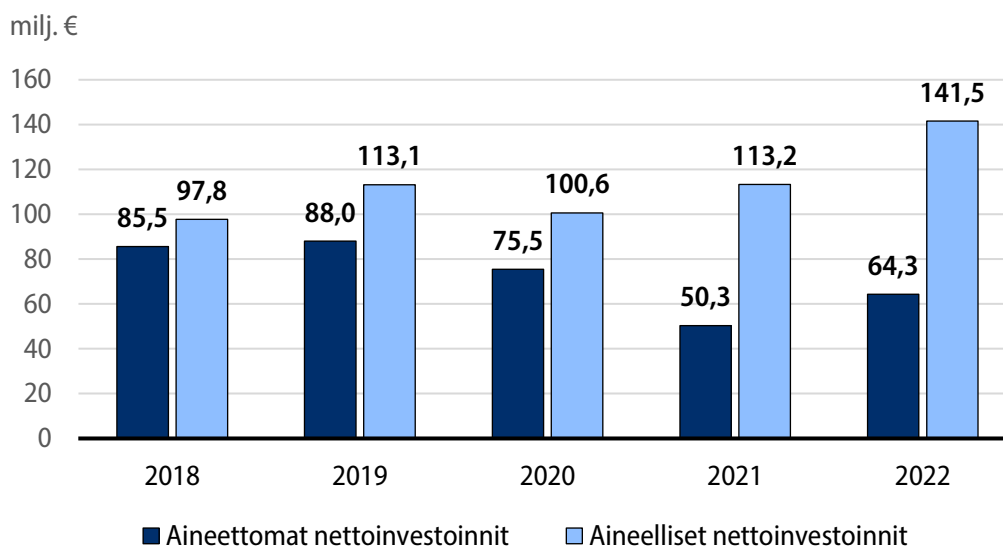
Kolmanneksi eniten liikevaihtoa tuotti Sodexo Oy, jolla on yli 200 toimipaikkaa (lounasravintolaa, kahvilaa ja tapahtumatilaa) eri puolilla Suomea. Sodexo Oy kuuluu kansainväliseen Sodexo-konserniin.

3.3.6 Investoinnit

Ravitsemistoiminnan aineettomat ja aineelliset nettoinvestoinnit olivat vuonna 2022 yhteensä yli 200 miljoonaa euroa. Aineelliset nettoinvestoinnit ovat olleet kasvussa vuoden 2020 notkahduksen jälkeen ja ylittivät pandemiaa edeltäneen tason.

Aineettomien nettoinvestointien määrä oli edelleen pienempi kuin ennen pandemiaa (Kuvio 34). Ravitsemistoiminnan nettoinvestoinneista pääosa on ollut ravintoloiden investointeja.

Kuvio 34. Ravitsemistoiminnan yritysten nettoinvestoinnit (miljoonaa euroa) vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

3.3.7 Toimipaikkojen määrä, liikevaihto ja henkilöstömäärä maakunnittain

Ravitsemistoiminnassa oli vuonna 2022 yhteensä 16 200 toimipaikkaa, joista suurin osa (37 prosenttia) sijaitsi Uudellamaalla (Taulukko 9). Seuraavaksi eniten toimipaikkoja oli Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa.

Uudenmaan toimipaikoissa muodostui liikevaihtoa 2,6 miljardia euroa, mikä on 40 prosenttia kaikkien toimipaikkojen liikevaihdosta. Uudenmaan toimipaikkojen työllisyysvaikutus vuonna 2022 oli 20 354 henkilötyövuotta (40 prosenttia toimipaikkojen henkilötyövuosista).

Taulukko 9. Ravitsemistoiminnan toimipaikkojen, liikevaihdon ja henkilöstön (htv) jakaantuminen maakunnittain vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto.

Maakunta	Toimipaikat kpl	Liikevaihto M€	Henkilöstömäärä htv
Ahvenanmaa	139	39	350
Etelä-Karjala	343	120	1 021
Etelä-Pohjanmaa	433	139	1043
Etelä-Savo	382	118	881
Kainuu	141	49	345
Kanta-Häme	454	149	1 266
Keski-Suomi	656	247	1846
Keski-Pohjanmaa	137	44	402
Kymenlaakso	413	136	1 088
Lappi	548	206	1 444
Pirkanmaa	1 556	653	4 733
Pohjanmaa	439	164	1 423
Pohjois-Pohjanmaa	890	419	3 066
Pohjois-Savo	541	205	1 529
Päijät-Häme	606	231	1 792
Satakunta	566	188	1 478
Uusimaa	5 961	2 602	20 354
Varsinais-Suomi	1 535	619	4 664
Tuntematon	48	0	2
Yhteensä	16 167	6 462	49 862

3.4 Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminta

Tässä luvussa tarkastellaan matkailun ohjelmapalvelu- ja matkanjärjestäjäyritysten toimintaa ja toiminnan rakennetta. Ohjelmapalvelut-toimialaryhmään kuuluvat seuraavat toimialat: esittävät taiteet ja niitä palveleva toiminta, museot, historialliset nähtävyydet, kasvitieteelliset puutarhat, eläintarhat, luonnonpuistot, urheilulaitokset, urheilukeskukset, hivi- ja virkistystoiminta sekä kylpylaitokset, saunat ja solariumit.

Matkanjärjestäjät-toimialaryhmään kuuluvat matkanjärjestäjät, matkatoimistot, varauspalvelut ja matkaoppaat.

3.4.1 Yritysten määrä

Vuonna 2022 ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnassa oli 13 000 yritystä (Taulukko 10). Kasvua edellisvuoteen nähden oli seitsemän prosenttia. Koronapandemian kahtena ensimmäisenä vuotena yritysten määrä pysyi lähes samana. Eniten yrityksiä oli TOL-luokissa Esittävät taiteet sekä Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut (Liite 3).

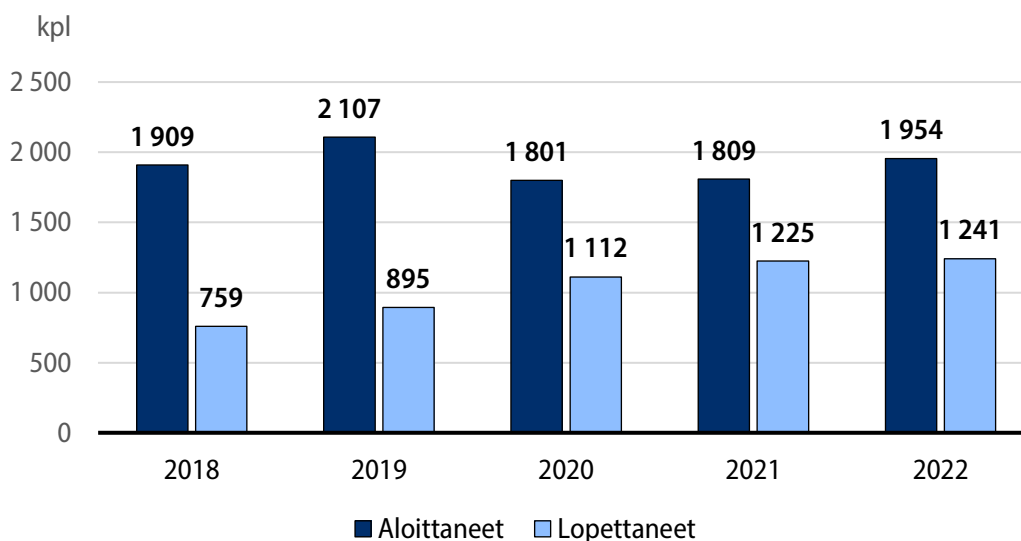
Taulukko 10. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten määrän kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 kpl	2019 kpl	2020 kpl	2021 kpl	2022 kpl
Ohjelmapalvelut	9 139	9 565	9 794	9 817	10 612
Matkanjärjestäjät	2 294	2 349	2 314	2 322	2 395
Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät yhteensä	11 433	11 914	12 108	12 139	13 007

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnassa aloitti vuonna 2022 hieman alle 2 000 yritystä. Toiminnan lopetti 1 241 yritystä, mikä oli hieman yli 12 prosenttia yritysten määrästä (Kuvio 35). Aloittavia yrityksiä oli vuonna 2022 hieman enemmän kuin vuosina 2020 ja 2021, mutta vähemmän kuin vuonna 2019.

Pandemia koetteli erityisesti ohjelmapalvelu- ja matkajärjestäjäyritysten toimintaa, mikä näkyi uusien yritysten perustamishalukkuudessa. Lopettaneiden yritysten määrä kasvoi koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan.

Kuvio 35. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan aloittaneiden ja lopettaneiden yritysten määrän kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Aloittaneet ja lopettaneet yritykset, erillistilaus.

3.4.2 Yritysten liikevaihto

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten yhteenlaskettu liikevaihto vuonna 2022 oli 2,6 miljardia euroa (Taulukko 11). Liikevaihto kasvoi yli 76 prosenttia vuodesta 2021, joka oli pandemia-ajan heikoin vuosi ohjelmapalvelu- ja matkajärjestäjätoiminnassa.

Matkanjärjestäjät-toiminnan liikevaihto vuonna 2022 oli yhteensä 1,1 miljardia euroa, josta varaus- ja matkaoppaiden palveluiden osuus oli 0,4 miljardia euroa. Ohjelmapalvelut-toiminnan liikevaihto vuonna 2022 oli 1,4 miljardia euroa, josta 0,4 miljardia euroa kertyi Esittäviä taiteita palveleva toiminta -toimialaluokan yrityksiltä (Liite 3).

Taulukko 11. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten liikevaihdon kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 M€	2019 M€	2020 M€	2021 M€	2022 M€
Ohjelmapalvelut	1 249	1 327	1 017	1 056	1 440
Matkanjärjestäjät	1 651	1 670	763	405	1 135
Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät yhteensä	2 901	2 998	1 781	1 461	2 575

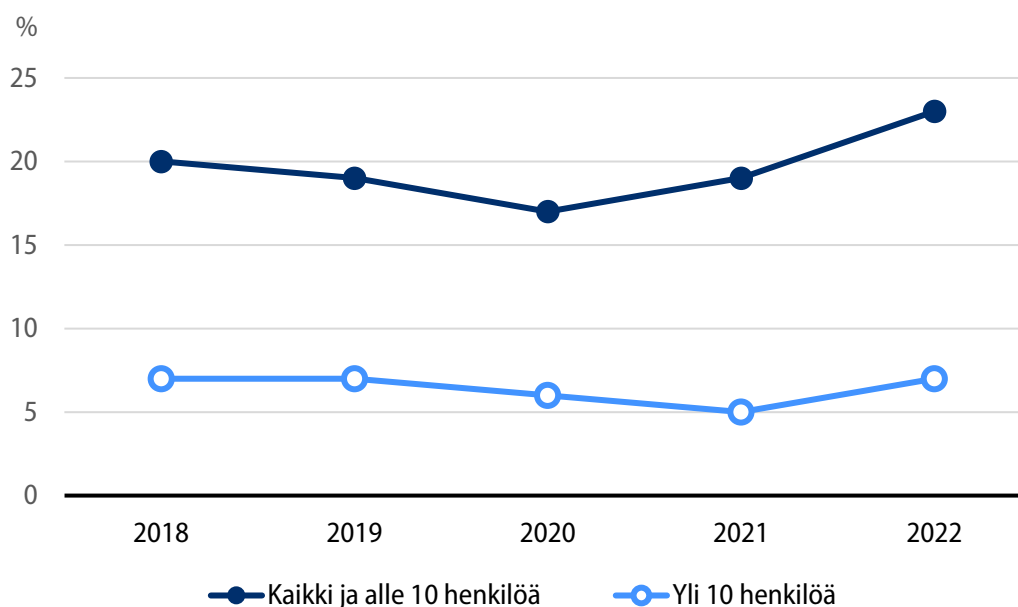
3.4.3 Yritysten taloudellinen tilanne

Kannattavuus

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan kaikkien yritysten **käyttökateprosentin**²⁴ mediaani vuonna 2022 oli 23 prosenttia (Kuvio 36). Käyttökateprosentti oli hieman noussut pariin edelliseen vuoteen verrattuna ja oli korkein tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 aikana. Käyttökateprosentti oli parempi kuin mitä se on yleensä palvelualoilla.

Alle 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä käyttökateprosentin mediaani oli samaa tasoa alan kaikkien yritysten mediaanin kanssa. Yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä käyttökateprosentin mediaani oli selkeästi heikompi kuin muilla alan yrityksillä, ja ero muihin yrityksiin oli kasvanut vuonna 2022.

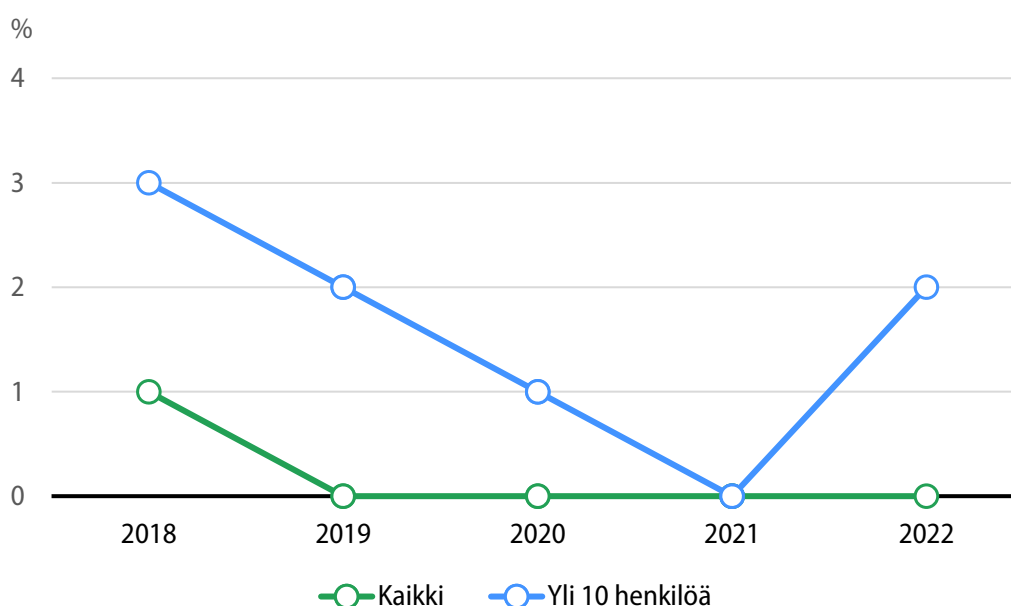
Kuvio 36. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten käyttökateprosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot, erillistilaus.

24 Käyttökateprosentti = $100 \times \text{käyttökate} / \text{liiketoiminnan tuotot yhteensä}$. Käyttökate kertoo yrityksen liiketoiminnan tuloksen ennen poistoja, rahoituseriä ja veroja. Liiketoiminnan tuotot yhteensä = liikevaihto + liiketoiminnan muut tuotot. Käyttökateprosentille ei ole olemassa yleispätevää ohjearvoa. Palvelualoilla käyttökateprosentti on yleensä 5–15 prosenttia. (Alma Talent).

Ohjelmalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten **kokonaispääoman tuotto-prosentin**²⁵ mediaani on ollut heikolla tasolla koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan. Vuodesta 2019 lähtien kokonaispääoman tuotto-prosentti on ollut nolla prosenttia, mikä tarkoittaa, että tuottoa pääomalle ei ole saatu (Kuvio 37). Yli 10 henkilöä työllistävillä yrityksillä tilanne on ollut hieman parempi, mutta niilläkin heikolla tasolla.

Kuvio 37. Ohjelmalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten kokonaispääoman tuotto-prosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot, erillistilaus.

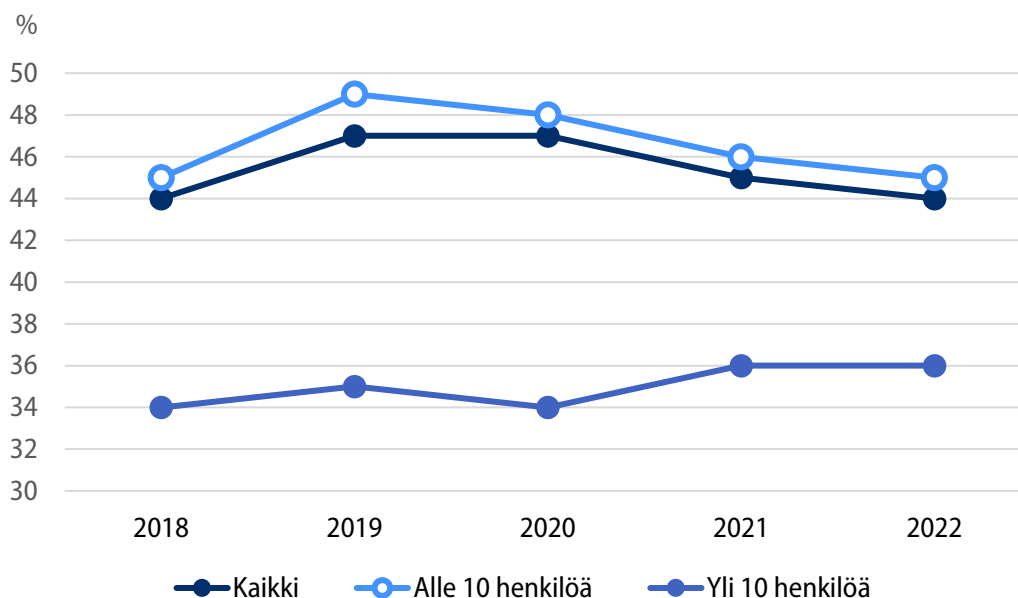
Kannattavuus parani eniten matkanjärjestäjät-yrityksillä vuonna 2022 edellisiin vuosiin verrattuna pandemian aikaisten matkustusrajoitusten päättymisen takia. Tunnusluku oli kuitenkin heikompi kuin ohjelmalvelut-yrityksillä. (Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.)

25 Kokonaispääoman tuotto-prosentti = $100 \times (\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot}) / \text{kokonaispääoma}$ keskimäärin tilikaudella. Kokonaispääoman tuotto-prosentin viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Hyvä = yli 10 prosenttia, tyydyttävä = 5–10 prosenttia ja heikko = alle 5 prosenttia. (Alma Talent.)

Vakavaraisuus

Vuonna 2022 ohjelmopalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten **omavaraisuusasteen**²⁶ mediaani oli 44 prosenttia. Tunnusluku on ollut tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 aikana joka vuosi hyvällä tasolla, mutta se on kuitenkin laskenut hieman kahtena viimeisenä tarkasteluvuonna (Kuvio 38). Alle 10 henkilöä työllistävillä alan yrityksillä omavaraisuasteen mediaani on ollut parempi kuin isommilla yrityksillä.

Kuvio 38. Ohjelmopalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten omavaraisuusasteen mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot, erillistilaus.

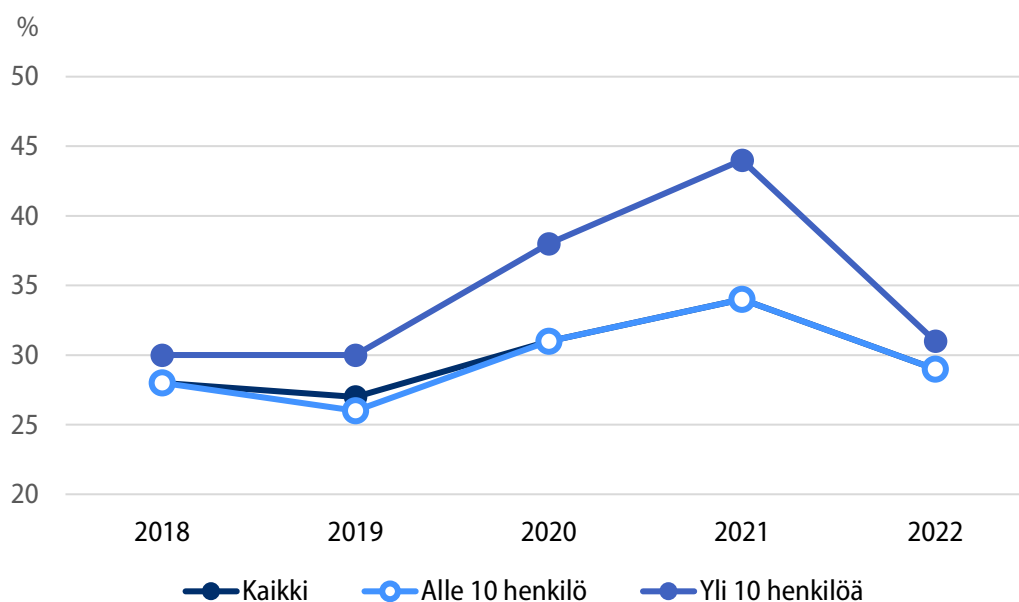

Ohjelmopalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten **suhteellisen velkaantuneisuusprosentin**²⁷ mediaani on ollut tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan hyvällä tasolla, ja vuonna 2022 se oli alle 30 prosenttia (Kuvio 39). Alle 10 henkilöä työllistävien yritysten suhteellisen velkaantuneisuusprosentin mediaani on ollut hieman parempi kuin suuremmilla yrityksillä.

26 Omavaraisuusaste = $100 \times \text{omat varat} / (\text{oikaistun taseen loppusumma} - \text{tehtyyn työhön perustuvat ennakkomaksut})$. Viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Erinomainen = yli 50 prosenttia, hyvä = 35–50 prosenttia, tyydyttävä = 25–35 prosenttia, välttävä = 15–25 prosenttia ja heikko = alle 15 prosenttia. (Alma Talent.)

27 Suhteellinen velkaantuneisuusprosentti = $100 \times (\text{oikaistun taseen velat} - \text{saadut ennakkomaksut}) / \text{liikevaihto}$. Viitteelliset ohjearvot ovat seuraavat: Hyvä = alle 40 prosenttia, tyydyttävä = 40–80 prosenttia ja heikko = yli 80 prosenttia. Jos liikevaihto laskee ja velat pysyvät ennallaan, tarkoittaa se suhteellisen velkaantuneisuusprosentin kasvua. (Alma Talent.)

Kuvio 39. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten suhteellisen velkaantuneisuusprosentin mediaanin kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot, erillistilaus.

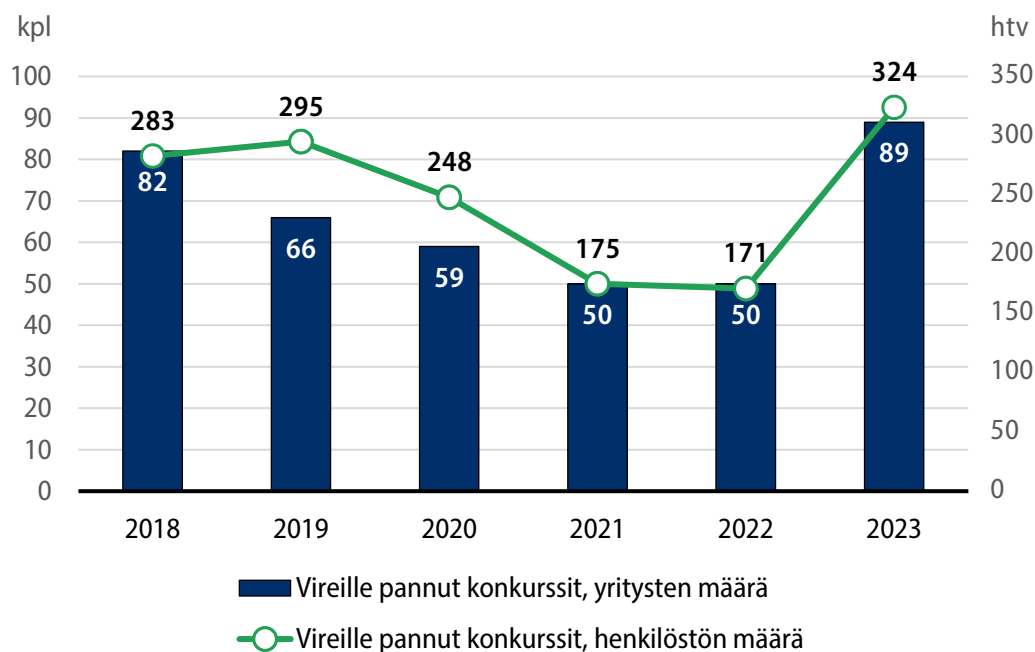

Matkanjärjestäjät-yritysten vakavaraisuus on ollut parempi kuin ohjelmapalvelut-yrityksillä koko tarkastelujakson eli vuosien 2018–2022 ajan.

Konkurssit

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnassa vireille pantuja konkursseja oli 89 vuonna 2023. Yritykset, joita konkurssihakemukset koskivat, työllistivät 324 henkilötyövuotta (Kuvio 40). Konkurssihakemusten määrä kasvoi merkittävästi edellisistä vuosista ja oli vuonna 2023 koko tarkastelujakson 2018–2023 suurin.

Kuvio 40. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan vireille pantujen konkurssien ja yritysten henkilöstömäärän (htv) kehitys vuosina 2018–2023. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot, erillistilaus.

3.4.4 Yritysten henkilöstömäärä ja työllisyys

Vuonna 2022 ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan työllisyysvaikutus oli 11 100 henkilötyövuotta²⁸, josta 73 prosenttia oli ohjelmapalvelut-yrityksissä (Taulukko 12). Henkilöstömäärä alan yrityksissä väheni merkittävästi pandemian alkamisen jälkeen, mutta kääntyi vuonna 2022 kasvuun.

Vuonna 2022 ohjelmapalvelut ja matkajärjestäjät -toiminnassa henkilöstömäärä kasvoi 2 205 henkilötyövuodella eli 20 prosentilla edellisvuodesta. Vuosien 2021 ja 2022 henkilöstömäärät eivät ole täysin vertailukelpoisia niitä edeltäneisiin vuosiin nähden Tilastokeskuksen uudistuksen²⁹ vuoksi.

28 htv = henkilötyövuosi. Esimerkiksi yrityksen työllistäessä kokopäiväisesti kaksi henkilöä puolen vuoden ajan kyseessä on yksi henkilötyövuosi.

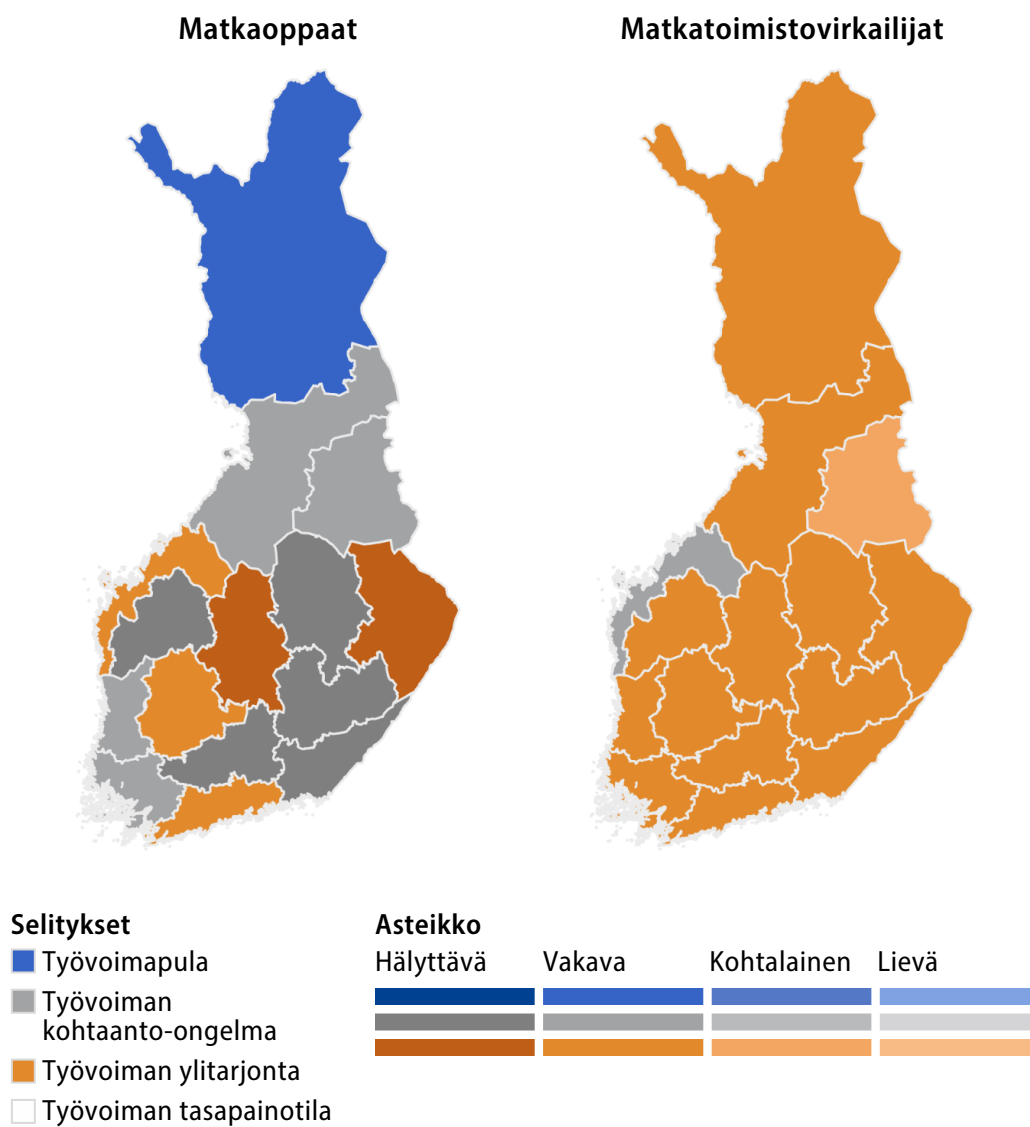
29 <https://www.stat.fi/muutostiedote/cl830vmdylj6y0dvnwrs6dbg>

Taulukko 12. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten henkilöstömäärän (htv) kehitys vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto, oikeudelliset yksiköt.

Toimialaryhmä	2018 htv	2019 htv	2020 htv	2021 htv	2022 htv
Ohjelmapalvelut	8 697	9 179	8 227	6 700	8 110
Matkanjärjestäjät	3 949	4 122	3 325	2 170	2 965
Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät yhteensä	12 646	13 301	11 552	8 870	11 075

Joulukuussa 2023 matkaoppaista oli työvoimapulaa Lapissa (Kuvio 41). Työvoiman ylitarjontaa oli eniten Pohjois-Karjalassa ja Keski-Suomessa. Matkatoimistovirkailijoista oli ylitarjontaa lähes koko Suomessa.

Kuvio 41. Matkaoppaiden ja matkatoimistovirkailijoiden kohtaantotilanne joulukuussa 2023. Lähde: Työvoimabarometri, Ammatit.

3.4.5 Suurimmat yritykset

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan liikevaihdoltaan kolme suurinta yritystä olivat kaikki matkanjärjestäjiä (Liite 6). Suurimpana oli Oy Aurinkomatkat – Suntours Ltd Ab, joka kuuluu Finnair-konserniin. Oy Aurinkomatkat – Suntours Ltd Ab:n liikevaihto kolminkertaistui vuonna 2022 edellisvuodesta.

Toiseksi suurin oli Oy SRG Finland Ab (aputoiminimet: Matkatoimisto Gullivers, Matkatoimisto Supersaver, Töölön Matkatoimisto), joka on osa ruotsalaista Etraveli-konsernia. Oy SRG Finland Ab:n liikevaihto yli kaksinkertaistui vuonna 2022 edellisvuodesta.

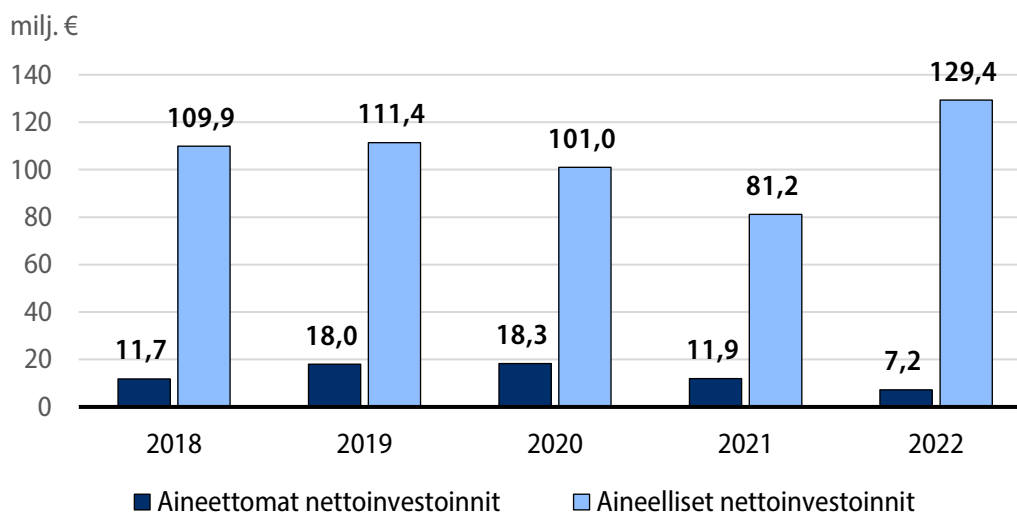
Kolmantena oli TUI Finland Oy Ab, joka on osa pohjoismaalaista matkailukonserni TUI Nordicia. TUI Finland Oy Ab:n liikevaihto kasvoi edellisvuoden kolmesta miljoonasta lähes 83 miljoonaan euroon.

3.4.6 Investoinnit

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan aineettomien ja aineellisten nettoinvestointien määrä kasvoi vuonna 2022 aiempiin vuosiin nähden. Vuonna 2022 nettoinvestoinnit olivat 136,6 miljoonaa euroa eli 46 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna (Kuvio 42).

Aineettomien nettoinvestointien määrä on kuitenkin pienentynyt alle puoleen siitä, mitä ne olivat ennen pandemiaa. Myös aineelliset nettoinvestoinnit vähenivät pandemian alkamisen jälkeen, mutta kääntyivät hyvään kasvuun vuonna 2022 ja ylittivät vuosien 2018 ja 2019 tason.

Kuvio 42. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yritysten nettoinvestoinnit (miljoonaa euroa) vuosina 2018–2022. Lähde: Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot.

3.4.7 Toimipaikkojen määrä, liikevaihto ja henkilöstömäärä maakunnittain

Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnassa oli vuonna 2022 yhteensä 13 216 toimipaikkaa (Taulukko 13). Toimipaikoista 36 prosenttia sijaitsi Uudellamaalla, yhdeksän prosenttia Pirkanmaalla ja kahdeksan prosenttia Varsinais-Suomessa. Lapissa oli kuusi prosenttia alan toimipaikoista.

Uudenmaan toimipaikoissa muodostui 56 prosenttia alan liikevaihdosta, ja niissä oli 43 prosenttia henkilötyövuosista. Pirkanmaan toimipaikkojen liikevaihto oli seitsemän prosenttia alan kokonaisliikevaihdosta, ja henkilöstömäärä kahdeksan prosenttia alan henkilöstömäärästä. Lapin toimipaikoissa muodostui 11 prosenttia alan kokonaisliikevaihdosta, ja siellä työskenteli noin 12 prosenttia alan henkilöstöstä.

Taulukko 13. Ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan toimipaikkojen, liikevaihdon ja henkilöstön (htv) jakaantuminen maakunnittain vuonna 2022. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto.

Maakunta	Toimipaikat kpl	Liikevaihto M€	Henkilöstömäärä htv
Ahvenanmaa	158	12	43
Etelä-Karjala	233	15	127
Etelä-Pohjanmaa	360	44	258
Etelä-Savo	286	15	111
Kainuu	164	31	194
Kanta-Häme	373	30	204
Keski-Pohjanmaa	157	4	34
Keski-Suomi	573	48	321
Kymenlaakso	319	26	138
Lappi	822	292	1 404
Pirkanmaa	1 182	181	936
Pohjanmaa	388	26	192
Pohjois-Pohjanmaa	802	120	665
Pohjois-Savo	405	48	293
Päijät-Häme	403	35	209
Satakunta	383	24	180
Uusimaa	4 802	1 442	4 849
Varsinais-Suomi	1 084	91	484
Tuntematon	30	0	1
Yhteensä	13 216	2 578	11 172

4 Yhteenveto

Matkailun ydinklusteriin kuului vuonna 2022 yhteensä 29 100 yritystä, joilla oli 32 800 toimipaikkaa. Yritysten määrä kasvoi vuodessa noin 1 000 yrityksellä. Matkailuyritysten toimipaikoista yli kolmasosa sijaitsi Uudellamaalla. Vuonna 2022 toimintansa aloitti 3 668 yritystä ja lopetti 2 576 yritystä.

Vuonna 2022 matkailun ydinklusterin yrityksissä liikevaihtoa kertyi yhteensä 10,4 miljardia euroa, mikä on lähellä pandemiaa edeltänyttä tasoa. Edellisvuoteen verrattuna liikevaihto nousi 43 prosenttia. Kun liikevaihdosta poistetaan hintojen nousun vaikutus, kasvu jää selvästi pienemmäksi.

Vuonna 2022 matkailun ydinklusterin toimialojen työllisyysvaikutus oli 66 400 henkilötyövuotta, mikä on merkittävästi suurempi kuin edellisenä vuonna. Majoitus- ja ravitsemisalalla oli vuoden 2022 alkupuolella haasteita työvoiman saannissa. Loppuvuonna 2022 alan tilanne helpottui, mutta vuoden 2023 viimeisellä neljänneksellä yhä useampi yritys kärsi jälleen työvoimapulasta.

Matkailuala kasvoi tasaisesti vuoteen 2019 asti, jonka jälkeen alaa ovat koetelleet koronapandemia sekä Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä tulleet kustannus- ja energiakriisit. Kohonnut korkotaso on vähentänyt investointihalukkuutta. Korkea inflaatio on heikentänyt kuluttajien ostovoimaa, mikä näkyy matkailupalvelujen kysynnässä.

Majoituspalveluissa sekä ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -yrityksissä kannattavuus parantui vuonna 2022, mutta ravitsemistoiminnan yrityksillä kannattavuus heikentyi. Konkurssien määrä kasvoi merkittävästi matkailun ydinklusterin toimialoilla vuonna 2023, jolloin pantiin vireille 434 konkurssia. Kasvua edellisvuoteen nähden oli 40 prosenttia. Yritykset, joita konkurssihakemukset koskivat, työllistivät yli 1 500 henkilötyövuotta.

Euroopan kohteisiin saapuvien matkailijoiden määrä oli vuonna 2023 keskimäärin enää 1,6 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Läntisen ja eteläisen Euroopan maissa matkailu on elpynyt parhaiten. Matkailun elpyminen on ollut hitainta Venäjän naapurimaissa kuten Suomessa. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomen

matkailu on elpynyt hitaimmin. Matkailun elpymistä koronapandemiasta on hidastanut Venäjän hyökkäyssodan tuoma kustannustason voimakas nousu koko Euroopassa.

Kotimaanmatkailu elpyi nopeimmin ja sen suosio on säilynyt, kun tarkastellaan majoitusliikkeiden yöpymismääriä. Myös yöpymisten määrä vuokramökeissä on edelleen yli pandemiaa edeltäneen tason. Suomalaisten yöpymisen sisältävä vapaa-ajan matkustus on kuitenkin vähentynyt pandemiarajoitusten päätyttyä.

Vuonna 2023 matkailijat yöpyivät majoitusliikkeissä ja vuokramökeissä 26,3 miljoonaa kertaa, mikä vastaa pandemiaa edeltänyttä tasoa. Hyvää kasvua on vauhdittanut kotimaisten matkailijoiden yöpymisten määrä, sillä ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset olivat vuoden 2023 ennakkotiedon mukaan vielä noin 20 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019.

Ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä on kasvanut odotettua hitaammin. Kasvua on kuitenkin vauhdittanut Lapin suosio matkakohteena. Lappi oli ainut maakunta, jossa ulkomaisten matkailijoiden yöpymismäärä vuonna 2023 ylitti pandemiaa edeltäneen tason.

Suomen itärajan maakunnat ovat kärsineet eniten ulkomaisten matkailijoiden puuttumisesta. Heikoiten matkailijoiden yöpymismäärät ovat kehittyneet Etelä-Karjalan maakunnassa, jossa venäläisten matkailijoiden yöpymiset muodostivat pääosan ulkomaisten matkailijoiden yöpymisistä. Lisäksi alueella vieraili paljon päiväkävijöitä Venäjältä.

Matkailualan lähivuosien kehittymiseen vaikuttavat nykyinen geopoliittinen tilanne ja ilmastonmuutos. Vastuullisuus, kestävyys ja turvallisuus näkyvät entistä vahvemmin kuluttajien valinnoissa. Suomen edelläkävijyyttä kestävässä matkailussa haastaa Suomen, vahva riippuvaisuus saavutettavuudesta lentäen ja meritse. Maakuvatutkimusten mukaan Suomi nähdään maailmalla tasa-arvoisena ja vastuullisena maana, ja Suomen sijoittuminen 7. kerran peräkkäin maailman onnellisimmaksi maaksi vuonna 2024 tukee positiivista maakuvaa.

Liitteet

Liite 1: Matkailun majoitustoiminnan rakenne vuonna 2022

Toimialaryhmä	Yritysten määrä kpl	Liikevaihto 1 000 €	Henkilöstö- määrä htv
55101 Hotellit	622	1 538 958	7 700
55109 Motellit, matkustajakodit ja vastaavat majoitusliikkeet	375	51 234	264
55201 Retkeilymajat	51	1 738	12
55209 Lomakylät yms. majoitus	400	96 604	436
55300 Leirintäalueet, asuntovaunu- ja matkailuvaunualueet	199	43 206	297
55901 Asuntolat ja täysihoidotat yms.	13	5 789	20
55902 Maatilamatkailu, bed & breakfast	317	18 855	131
55903 Lomamökkien vuokraus	745	48 837	177
55909 Muualle luokittelematon majoitustoiminta	484	55 669	271
Majoitustoiminta yhteensä	3 206	1 860 891	9 307

Liite 2: Matkailun ravitsemistoiminnan rakenne vuonna 2022

Toimialaryhmä	Yritysten määrä kpl	Liikevaihto 1 000 €	Henkilöstömäärä htv
56101 Ravintolat	5 657	2 942 279	20 969
56102 Kahvila-ravintolat	3 497	1 768 205	12 917
56103 Ruokakioskit	746	165 104	1 397
56210 Pitopalvelu	1 145	129 739	1 046
56290 Henkilöstö- ja laitosruokalaitokset	400	629 060	6 935
56301 olut- ja drinkkibaarit	410	153 922	1 029
56302 Kahvilat ja kahvibaarit	1 010	194 791	1 743
Ravitsemistoiminta yhteensä	12 865	5 983 069	46 036

Liite 3: Matkailun ohjelmanpalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan rakenne vuonna 2022

Toimialaryhmä	Yritysten määrä kpl	Liikevaihto 1 000 €	Henkilöstömäärä htv
79110 Matkatoimistot	280	265 985	663
79120 Matkanjärjestäjät	242	468 892	540
79900 Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.	1 873	400 139	1 762
90010 Esittävät taiteet	3 527	141 352	849
90020 Esittäviä taiteita palveleva toiminta	1 684	412 032	1 365
91020 Museot	43	30 995	133
91030 Historialliset nähtävyydet, rakennukset ja vastaavat kohteet	4	29	0
91040 Kasvitieteelliset puutarhat, eläintarhat ja luonnonpuistot	26	14 356	112
93110 Urheilulaitokset	804	323 492	2 212
93210 Huvi- ja teemapuistot	102	162 184	1 246
93291 Hiihto- ja laskettelukeskukset	67	128 728	775
93299 Muualla luokittelematon huvi- ja virkistystoiminta	1 343	136 168	712
96040 Kylpylaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut	3 012	91 211	706
Matkanjärjestäjä- ja ohjelmanpalvelutoiminta yhteensä	13 007	2 575 563	11 075

Liite 4: Liikevaihdoltaan 15 suurinta majoitustoiminnan yritystä, joiden tilikausi päättyi vuoden 2022 aikana.

Lähde: Suomen Asiakastieto Oy.

Yrityksen nimi	Toimiala	Liikevaihto M€	Liikevaihdon kasvu-%	Henkilöstö htv
Scandic Hotels Oy	Hotellit	376,3	88	1 416
Sokotel Oy	Hotellit	193,1	88	870
Holiday Club Resorts Oy	Hotellit	91,3	18	625
Lapland Hotels Oy	Hotellit	73,6	129	
Sunborn Saga Oy	Hotellit	25,4	13	233
Kämp Oy	Hotellit	19,5	62	157
GLO Hotellit Oy	Hotellit	17,1	127	95
Hotell drift Helsinki Oy Ab	Hotellit	16,4	80	73
Järvisydän Oy	Lomakylät yms. majoitus	16,0	24	49
Krapina Oy	Hotellit	14,5	682	4
Hullu Poro Oy	Hotellit	14,2	14	78
Oy Union Hotels Ab	Hotellit	13,6	60	103
Peurunka Oy	Hotellit	13,3	20	106
Kuopion ja Lohjan Kylpylät Oy	Hotellit	13,1	26	108
Imatran Kylpylä Oy	Hotellit	12,2	24	120

Liite 5: Liikevaihdoltaan 15 suurinta ravitsemistoiminnan yritystä, joiden tilikausi päättyi vuoden 2022 aikana.

Lähde: Suomen Asiakastieto Oy.

Yrityksen nimi	Toimiala	Liikevaihto M€	Liikevaihdon kasvu-%	Henkilöstö htv
Compass Group Finland Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	230,1	72	2 289
Leijona Catering Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	90,9	15	516
Sodexo Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	90,3	34	1 201
Food Folk Suomi Oy	Kahvila- ravintolat	77,5	32	464
Restel Fast Food Oy	Ravintolat	74,8	17	549
Pirkanmaan Voimia Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	66,1	7	765
Restel Ravintolat Oy	Ravintolat	60,9	55	331
Finnair Kitchen Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	48,0	234	385
Arkea Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	48,0	1	971
Espresso House Finland Oy	Kahvila- ravintolat	47,6	25	462
Noho Partners Oyj	Ravintolat	41,9	139	158
Royal Ravintolat Oy	Ravintolat	40,8	65	198
TeeSe Botnia Oy Ab	Henkilöstö- ja laitosruokalot	39,1	7	799
Espoo Catering Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	37,7	0	466
Kaarea Oy	Henkilöstö- ja laitosruokalot	37,0	6	418

Liite 6: Liikevaihdoltaan 15 suurinta ohjelmapalvelut ja matkanjärjestäjät -toiminnan yritystä, joiden tilikausi päättyi vuoden 2022 aikana.

Lähde: Suomen Asiakastieto Oy.

Yrityksen nimi	Toimiala	Liikevaihto M€	Liikevaihdon kasvu-%	Henkilöstö htv
Oy Aurinkomatkat – Suntours Ltd Ab	Matkanjärjestäjä	170,1	339	116
Oy SRG Finlnad Ab	Matkanjärjestäjä	100,1	139	6
TUI Finlnad Oy Ab	Matkanjärjestäjä	82,9	2 561	48
Oy Tjäreborg Ab	Matkanjärjestäjä	70,4	1 988	41
Oy Lomarengas Ab Ltd	Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.	40,4	3	30
Live Nation Finland Oy	Esittävät taiteet	38,0	1 013	
SATS Finlnad Oy	Urheilulaitokset	34,2	23	284
Rukakeskus Oy	Hiihto- ja laskettelukeskukset	23,8	44	152
Oy Levi Ski Resort Ltd	Hiihto- ja laskettelukeskukset	23,3	28	149
Fullsteam Agency Oy	Esittäviä taiteita palveleva toiminta	23,0	344	25
HopLop Oy	Huvi- ja teemapuistojen toiminta	20,1	88	300
Lippupiste Oy	Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.	19,3	92	52
Tampereen Särkänniemi Oy	Huvi- ja teemapuistojen toiminta	18,7	59	278
Nellim Wilderness Hotels & Safaris Oy	Varauspalvelut, matkaoppaiden palvelut ym.	18,5	1 411	84
FMA Creations Oy	Museoiden toiminta	18,4	23	11

LÄHTEET

- Alma Talent. Alma Talent tunnuslukuopas. Viitattu 13.2.2024. Osoitteessa: <https://www.almatalent.fi/tunnuslukuopas/>
- Business Finland -laki 1146/2017. Laki Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä. Osoitteessa: <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171146>
- European Travel Commission 2024. European Tourism: Trends & Prospects. Quarterly report (Q4/2023). Helmikuu 2024. Osoitteessa: https://etc-corporate.org/uploads/2024/02/ETC-Quarterly-Report-Q4_2023_PublicVersion.pdf
- Finavia. Tietoa Finaviasta/lentoliikenteen tilastot. Viitattu 1.3.2024. Osoitteessa: <https://www.finavia.fi/fi/tietoa-finaviasta/tietoa-lentoliikenteesta/liikennetilastot?id=>
- Palta 2024. Palvelualojen työnantajat PALTA ry. Myös palvelutalous kääntyi laskuun – nopeakin piristyminen kuitenkin mahdollista. Tiedote 7.3.2024. Osoitteessa: <https://www.palta.fi/tiedotteet/palta-myos-palvelutalous-kaantyi-laskuun-nopeakin-piristyminen-kuitenkin-mahdollista/>
- Pk-yritysbarometri 2024. Pk-yritysbarometri kevät 2024. Osoitteessa: https://www.yrittajat.fi/wp-content/uploads/2024/02/sy_pk_barometri_kevat2024.pdf
- Tesi 2024. Kasvuyrityspulssi. 18.1.2024. Osoitteessa: <https://tesi.fi/wp-content/uploads/2024/01/Kasvuyrityspulssi-kierros-8-FINAL.pdf>
- Tilastokeskus, palvelualojen liikevaihtokuvaaja. Suomen virallinen tilasto (SVT): Palvelualojen liikevaihtokuvaaja [verkkajulkaisu]. Viiteajankohta: 2024, tammikuu. ISSN=1799-0971. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 6.3.2024]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/julkaisu/cln4c8mq54or40avtn46h42pv>
- Tilastokeskus, rautatietilasto. Suomen virallinen tilasto (SVT): Rautatietilasto [verkkajulkaisu]. ISSN=2670-3335. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 17.3.2024]. Osoitteessa: <https://tilastokeskus.fi/tilasto/rtie>
- Tilastokeskus, Tilinpäätöstilastot. Osoitteessa: <https://www.stat.fi/tup/toimialoittainen-yritystietopalvelu/tilinpaatostilastot>
- Tilastokeskus, Tietoa tilastoista. Käsitteet. Viitattu 13.2.2024. Osoitteessa: <https://www.stat.fi/meta/kas/index.html>
- Tilastokeskus 2008. Toimialaluokitus 2008. Käsikirjoja nro 4. Osoitteessa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/103614/yksk4_200800_2008_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tilastokeskus, Ulkomaan meriliikenne. Suomen virallinen tilasto (SVT): Ulkomaan meriliikenne [verkkajulkaisu]. ISSN=2670-1987. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 16.3.2024]. Osoitteessa: <https://tilastokeskus.fi/tilasto/uvliik>

- Tilastokeskus 2023. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilaston tilastoyksiköiden joukko muuttuu. Muutostiedote 3.3.2023. Osoitteessa: <https://tilastokeskus.fi/muutostiedote/cleog8dvackwt0bvyrqenfexu>
- Tilastokeskus 2024. Kotimaan vapaa-ajanmatkailu väheni selvästi joulukuussa 2023. Tiedote 21.2.2024. Suomen virallinen tilasto (SVT): Suomalaisten matkailu [verkkajulkaisu]. Viiteajankohta: 2023, joulukuu. ISSN=1798-8837. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 11.3.2024]. Osoitteessa: <https://stat.fi/julkaisu/cIn1c6e66truw0cut7k3xttoq>
- Tuomaala, Mika 2024. Työvoiman saatavuus ja kohtaanto 1/2024. TEM-analyyseja 2024:119. Osoitteessa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-921-6>
- Työvoimabarometri. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 20.2.2024. Osoitteessa <https://tyovoimabarometri.fi>
- Tilastopalvelu Rudolf. Tilastotietoa Suomeen suuntautuvasta matkailusta. Viitattu 16.3.2024. Osoitteessa: <https://www.visitfinland.fi/suomen-matkailudata/tilastopalvelu-rudolf>
- UN Tourism 2010. International Recommendations for Tourism Statistics 2008. Department of Economic and Social Affairs. Statistics Division. Studies in Methods. Series M No.83/Rev.1. Osoitteessa: https://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/SeriesM_83rev1e.pdf
- Visit Finland 2024, Matkailun pulssi. Matkailun tilannekuva ja näkymät. Matkailun pulssi 14.3.2024. Viitattu 16.3.2024. Osoitteessa: <https://www.visitfinland.fi/matkailun-pulssi>
- Visit Finland, Suomen matkailudata. Matkailun kehitys Pohjoismaissa. Pohjoismaiset tilastot. Viitattu 16.3.2024. Osoitteessa: <https://www.visitfinland.fi/suomen-matkailudata/matkailun-kehitys-pohjoismaissa>
- Tillväxtverket. Statistics. Tourism statistics. Accommodation. Viitattu 16.3.2024. Osoitteessa: https://tillvaxtdata.tillvaxtverket.se/statistikportal_eng#page=72b01aa0-1d4a-425c-8684-dbce0319b39e

Työ- ja elinkeinoministeriö

www.tem.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

www.mmm.fi

ELY-keskus

www.ely-keskus.fi

Business Finland

www.businessfinland.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet